

પ્રાથમિક બુનિયાદી અધ્યાપન મંદિર  
(પી.ટી.સી.)

પૂર્વસેવાકાલિન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ સંસ્થા

ક્ષમતાકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમ

પ્રથમ વર્ષ અને દ્વિતીય વર્ષ

(2008-09)



## પ્રસ્તાવના

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ (જીસીઈઆરટી) રાજ્યમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક ક્ષેત્રે શિક્ષણની ગુણવત્તાયુક્ત અભિવૃદ્ધિ માટે કાર્યરત એક મુખ્ય સંસ્થા છે. આ સંસ્થાના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યોમાં પ્રાથમિક શાળાઓ ઉપરાંત, જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનો, અધ્યાપન મંદિરો, સી.ટી.ઈ. (કૉલેજ ફોર ટીચર એજ્યુકેશન), આઈ.એ.એસ.ઈ. (ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એડ્વાન્સ સ્ટડી ઈન એજ્યુકેશન), સરકારી બી.એડ્. જેવી સંસ્થાઓને નેતૃત્વ પૂરું પાડવું, શૈક્ષણિક સંશોધનો હાથ ધરવાં અને તે માટે પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવું, શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો અને અભિગમોના પ્રચાર - પ્રસાર માટે નાવીન્યકરણ કાર્યક્રમો યોજવા, વગેરેનો સમાવેશ કરી શકાય.

ગુજરાતમાં પૂર્વસેવા શિક્ષક પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓ માટેના ક્ષમતા કેન્દ્રી અભ્યાસક્રમના અમલીકરણની સાથે પૂર્વ સેવાકાલિન શિક્ષક પ્રશિક્ષણની નીચે આપેલી વ્યાખ્યા સતત નજર સમક્ષ રાખવામાં આવી છે.

“પૂર્વ સેવાકાલિન શિક્ષક પ્રશિક્ષણ એ સામાન્ય વ્યક્તિનું સક્ષમ અને પ્રતિબદ્ધ વ્યાવસાયિક નિષ્ણાતમાં પરિવર્તન કરવાની પ્રક્રિયા છે.”

વર્ષ **2002-'03**માં પુનઃગઠિત થયેલા પૂર્વસેવાકાલીન શિક્ષક તાલીમ(પી.ટી.સી.)ના અભ્યાસક્રમ માટે જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનના વ્યાખ્યાતાઓ, અધ્યાપન મંદિરોના અધ્યાપકો, પ્રશિક્ષણાર્થીઓ અને આ ક્ષેત્રના નિષ્ણાતો દ્વારા નીચે મુજબના અભિપ્રાયો મળ્યા.

1. પુનરાવર્તન પામતી ક્ષમતાઓ દૂર કરવી.
2. બી.એડ્.ના અભ્યાસક્રમના પ્રમાણમાં કુલ ગુણનો ભાર ઘટાડવો.

ઉપરાંત,

3. એન.સી.ટી.ઈ.ના એન.સી.એફ.-**2005**
4. ધોરણ-3 અને 4ના પર્યાવરણના નવા પાઠ્યપુસ્તકોનું અમલીકરણ.
5. ધો. 5,6 અને 7 માં અમલી બનેલા નવા પાઠ્યપુસ્તકોનું અમલીકરણ જેવી બાબતો અભ્યાસક્રમના માળખાગત ફેરફાર કરવા માટે પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી. આ પ્રક્રિયા દરમિયાન વિવિધ તબક્કે યોજવામાં આવેલ કાર્યશિબિરો અને તેમાં થયેલ કામગીરી-ચર્ચાની

મહત્વની બાબતો અભ્યાસક્રમ ફેરફાર કરવા માટે આધારશિલા બની. જેની ટૂંકી વિગતો નીચે પ્રમાણે છે.

### પ્રથમ કાર્યશિબિર

તારીખ: 1/9/05 થી તા:3/9/05,

સ્થળ: વિશ્વકર્મા ભવન, ડાકોર,

કાર્યશિબિરમાં ઉપસ્થિત સંખ્યા:28

### ડાકોરના કાર્યશિબિરના નિર્ણયો

- પ્રથમ અને બીજા વર્ષ માં માળખાગત ફેરફાર કરવો.
- ક્ષમતાઓ અને વિષય વસ્તુનું પુનરાવર્તન દૂર કરવું.
- નવિન મુદ્દાઓનો સમાવેશ કરવો.
- બિનજરૂરી વિષય વસ્તુ દૂર કરવું.
- વિષયોનું ભારણ ઓછું કરવું જોઈએ.

### દ્વિતીય કાર્યશિબિર

તારીખ: 2/11/06 થી તા:4/11/06

સ્થળ: સૂરજબા ગો. અધ્યાપન મંદિર, સુણાવ

### કાર્યશિબિરની ફલશ્રુતિ:

- પ્રથમ અને દ્વિતીય વર્ષ માટે સૂચિત માળખું.
- ગુણભારમાં ઘટાડો.
- વિષયનું ભારણ ઓછું.
- ડાયેટ તથા પી.ટી.સી. સંસ્થાઓનું ઇન્ટર્નશીપ અલગ સમયે.
- કુલ 32 સભ્યોની ઉપસ્થિતી.

### ત્રીજી કાર્યશિબિર

તારીખ: 28/12/06 થી તા:30/12/06

સ્થળ: જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

### હાજર સભ્યોની વિગત:કુલ: 42

- વિષયવાર ક્ષમતાઓ નક્કી કરવી.
- વિષય વસ્તુના મુદ્દા.
- તમામ વિષયોમાં કોઈપણ બાબત પુનરાવર્તિ ન બને તે માટે ચર્ચા.
- નવા મુદ્દાઓનો સમાવેશ.
- ગુણભાર અંગે વિશદ્ છણાવટ.
- આગામી કાર્ય અંગે રૂપરેખા

### ચોથી કાર્યશિબિર

તારીખ: 4/02/07 થી તા:7/02/07

સ્થળ: જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

- ડાકોર કાર્યશિબિરમાં ઉપસ્થિત અધ્યાપકો
- સુણાવ ખાતેના કાર્યશિબિરમાં ઉપસ્થિત અધ્યાપકો
- જીસીઈઆરટી ખાતે યોજાયેલ કાર્યશિબિરમાં ઉપસ્થિત અધ્યાપકો

### કાર્યશિબિરમાં થયેલ કામગીરી :

- પ્રથમ અને દ્વિતીય વર્ષ માટે ગુણભારનું માળખું.
- પ્રથમ અને દ્વિતીય વર્ષ માટે વિષયોનું માળખું.
- નવા મુદ્દાઓના સમાવેશ અંગે.
- નવી ક્ષમતાઓ બાબતે.
- દૂર કરવાની ક્ષમતાઓ બાબતે.

## પાંચમી કાર્યશિબિર

તારીખ: 28/03/07 થી તા:30/03/07 સ્થળ: જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

લેખન કાર્ય માટે કાર્યશિબિર

- વિષયવાર લેખન કાર્ય અંગે રૂપરેખા.
- માન. નિયામકશ્રીનું માર્ગદર્શન.
- લેખનકાર્યમાં ધ્યાનગ્રસ્ત બાબતો.
- લેખનકાર્યની ફાળવણી.
- વિષય નિષ્ણાતોનું માર્ગદર્શન

## છઠ્ઠી કાર્યશિબિર

તારીખ: 15/04/07 થી તા:17/04/07

સ્થળ: જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

- લેખનકાર્યની સમીક્ષા
- જરૂરી સુધારા
- વિષયવાર સમીક્ષા
- પ્રશિક્ષણાર્થીઓ દ્વારા પણ અવલોકન અને ચર્ચા કરાવવામાં આવી.

અભ્યાસક્રમ રચનાના સમગ્ર કાર્યમાં વર્ગ શિક્ષણ કાર્ય સાથે સંકળાયેલાં જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનોના વ્યાખ્યાતાઓ, અધ્યાપન મંદિરોના પ્રાચાર્યો/અધ્યાપકો તેમજ આ ક્ષેત્રના નિષ્ણાતોનો સુંદર સહયોગ મળ્યો.

આપ સૌએ સહિયારા પ્રયત્નોથી કરેલી ઉપરોક્ત કામગીરીને હું બિરદાવું છું. આપના આ અતિ મહત્વના કાર્યના ફળ સ્વરૂપ આપણી પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓ કર્તવ્યનિષ્ઠ, કૃતિશીલ અને કુશળ શિક્ષકોના ઘડતરમાં સહભાગી બનશે એવી આશા અને શ્રદ્ધા આપ સૌમાં વ્યક્ત કરું છું.

આ અભ્યાસક્રમ સંબંધી આપનાં સૂચનો સદાય આવકાર્ય છે.

આપ સૌનો

(એમ.એન.ભાડ)  
નિયામક,  
જીસીઈઆરટી,  
ગાંધીનગર.

# અનુક્રમણિકા

## પ્રથમ વર્ષ

### પ્રાસ્તાવિક

### અભ્યાસક્રમની રૂપરેખા

01

વિભાગ : 1 આઠ વિષયો

વિભાગ : 2 પાંચ કાર્ય કૌશલ્યક્ષેત્રો

વિભાગ : 3 પાંચ પ્રતિબદ્ધતાક્ષેત્રો

વિભાગ : 4 પ્રાયોગિક શિક્ષણકાર્ય

વિભાગ : 5 વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

વિભાગ : 6 સમૂહ જીવન

વિભાગ : 7 કલા શિક્ષણ અને શારીરિક શિક્ષણ

વિભાગ : 8 અભ્યાસક્રમના અમલીકરણનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન

### 1. વિભાગ : 1 આઠ વિષયો

05

1.1 પ્રશ્નપત્ર- 1 અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન

1.2 પ્રશ્નપત્ર- 2 શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન

1.3 પ્રશ્નપત્ર- 3 ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ

1.4 પ્રશ્નપત્ર- 4 ગણિત શિક્ષણ

1.5 પ્રશ્નપત્ર- 5 પર્યાવરણ શિક્ષણ

1.6 પ્રશ્નપત્ર- 6 હિન્દી ભાષા શિક્ષણ

1.7 પ્રશ્નપત્ર- 7 અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ

1.8 પ્રશ્નપત્ર- 8 વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

2. વિભાગ : 2 પાંચ કાર્ય કૌશલ્યક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

35

3. વિભાગ : 3 પાંચ પ્રતિબદ્ધતાક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

37

4. વિભાગ : 4 પ્રાયોગિક શિક્ષણકાર્ય

41

5. વિભાગ : 5 કાર્ય શિક્ષણ (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

43

6. વિભાગ : 6 સમૂહ જીવન

43

7. વિભાગ : 7 કલા શિક્ષણ અને શારીરિક શિક્ષણ

44

8. વિભાગ : 8 અભ્યાસક્રમના અમલીકરણનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન

49

8.1 કામના દિવસો અને તેમની ફાળવણી (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

8.2 તાસની ફાળવણી

8.3 પરીક્ષા યોજના

8.3.1 આંતરિક મૂલ્યાંકન

8.3.2 બાહ્ય મૂલ્યાંકન

8.3.4 પરીક્ષામાં પાસ થવાનાં ધોરણો

8.3.5 કૃપાગુણનો લાભ

8.3.6 ડુપ્લિકેટ માર્કશીટ તથા સર્ટિફિકેટ

8.3.7 ઉત્તરવહીના ગુણની ફેરવકાસણી

8.3.8 ફીનું ધોરણ

# દ્વિતીય વર્ષ

## અભ્યાસક્રમની રૂપરેખા

01

વિભાગ : 1 દસ વિષયો

વિભાગ : 2 પાંચ કાર્ય કૌશલ્યક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન છે.)

વિભાગ : 3 પાંચ પ્રતિબદ્ધતાક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન છે.)

વિભાગ : 4 પ્રાયોગિક શિક્ષણકાર્ય

વિભાગ : 5 કાર્ય શિક્ષણ (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

વિભાગ : 6 સમૂહ જીવન

વિભાગ : 7 કલા શિક્ષણ અને શારીરિક શિક્ષણ

વિભાગ : 8 અભ્યાસક્રમના અમલીકરણનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન

## 1. વિભાગ : 1 દસ વિષયો

19

1.1 પ્રશ્નપત્ર 1 શાળા સંચાલન અને પ્રવર્તમાન પ્રવાહો

1.2 પ્રશ્નપત્ર 2 શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન

1.3 પ્રશ્નપત્ર 3 ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ

1.4 પ્રશ્નપત્ર 4 ગણિત શિક્ષણ

1.5 પ્રશ્નપત્ર 5 સામાજિક વિજ્ઞાન

1.6 પ્રશ્નપત્ર 6 હિન્દી ભાષા શિક્ષણ

1.7 પ્રશ્નપત્ર 7 અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ

1.8 પ્રશ્નપત્ર 8 વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

1.9 પ્રશ્નપત્ર 9 વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

1.10 પ્રશ્નપત્ર 10 સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ

## 2. વિભાગ : 2 પાંચ કાર્ય કૌશલ્યક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

35

## 3. વિભાગ : 3 પાંચ પ્રતિબદ્ધતાક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

37

## 4. વિભાગ : 4 પ્રાયોગિક શિક્ષણકાર્ય

41

## 5. વિભાગ : 5 કાર્ય શિક્ષણ (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

43

## 6. વિભાગ : 6 સમૂહ જીવન

43

## 7. વિભાગ 7 કલા શિક્ષણ અને શારીરિક શિક્ષણ

44

## 8. વિભાગ : 8 અભ્યાસક્રમના અમલીકરણનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન

49

8.1 કામના દિવસો અને તેમની ફાળવણી

8.2 તાસની ફાળવણી

8.3 પરીક્ષા યોજના

8.3.1 પ્રથમ વર્ષ આંતરિક મૂલ્યાંકન અને બાહ્ય મૂલ્યાંકન

8.3.2 દ્વિતીય વર્ષ આંતરિક મૂલ્યાંકન અને બાહ્ય મૂલ્યાંકન

8.3.3 પરીક્ષામાં બેસવા માટેની પાત્રતા

8.3.4 પરીક્ષામાં પાસ થવાનાં ધોરણો

8.3.5 કૃપાગુણનો લાભ

8.3.6 ડુપ્લિકેટ માર્કશીટ તથા સર્ટિફિકેટ

8.3.7 ઉત્તરવહીના ગુણની ફેરવકાસણી

8.3.8 ફીનું ધોરણ

## અભ્યાસક્રમની રૂપરેખા

‘બુનિયાદી અધ્યાપન પ્રવીણ પ્રમાણપત્ર’નો અભ્યાસક્રમ વર્ષ 1998ની સાલથી બે વર્ષનો કરવામાં આવેલ છે. આ અભ્યાસક્રમમાં જોડાવા માટેની પ્રવેશ લાયકાત ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળા પ્રમાણપત્ર પરીક્ષા (ધોરણ 12) પાસ ગણવામાં આવી છે.

આ ક્ષમતાકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમમાં પરસ્પર સંકળાયેલા કુલ 8 વિભાગો નીચે પ્રમાણે છે

### વિભાગ: 1

#### પ્રથમ વર્ષ

પ્રાથમિક શાળાઓમાં ક્ષમતાલક્ષી અધ્યયન અધ્યાપન અભિગમમાં પ્રશિક્ષણાર્થીને સજ્જ કરવા સાક્ષરી પ્રથમ વર્ષના અભ્યાસક્રમને નીચે પ્રમાણે આઠ વિષયોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યો છે.

- પ્રશ્નપત્ર : 1 અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન
  - પ્રશ્નપત્ર : 2 શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન
  - પ્રશ્નપત્ર : 3 ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ
  - પ્રશ્નપત્ર : 4 ગણિત શિક્ષણ
  - પ્રશ્નપત્ર : 5 પર્યાવરણ શિક્ષણ
  - પ્રશ્નપત્ર : 6 હિન્દી ભાષા શિક્ષણ
  - પ્રશ્નપત્ર : 7 અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ
  - પ્રશ્નપત્ર : 8 વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર (ટીએલએમ અને કમ્પ્યુટર)
- વિભાગ : 1 શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી  
વિભાગ : 2 કમ્પ્યુટર વિદ્યા

### વિભાગ : 1

#### દ્વિતીય વર્ષ

- પ્રશ્નપત્ર : 1 શાળા સંચાલન અને પ્રવર્તમાન પ્રવાહો
- પ્રશ્નપત્ર : 2 શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન
- પ્રશ્નપત્ર : 3 ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ
- પ્રશ્નપત્ર : 4 ગણિત શિક્ષણ
- પ્રશ્નપત્ર : 5 સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ
- પ્રશ્નપત્ર : 6 હિન્દી ભાષા શિક્ષણ
- પ્રશ્નપત્ર : 7 અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ
- પ્રશ્નપત્ર : 8 કાર્ય શિક્ષણ (ટીએલએમ અને કમ્પ્યુટર)
- 1.9 પ્રશ્નપત્ર : 9 વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી શિક્ષણ
- 1.10 પ્રશ્નપત્ર : 10 સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ

## વિભાગ : 2

### પાંચ કાર્ય કૌશલ્ય ક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

ઉપરોક્ત વિષયોના શિક્ષણકાર્ય દરમિયાન પ્રશિક્ષણાર્થીઓમાં કેટલાંક કાર્ય કૌશલ્યો વિકસશે. આ કૌશલ્યોને નીચે પ્રમાણે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યાં છે, જે પારંગતતાના સ્તરે વિકસે તેવો આ અભ્યાસક્રમનો સ્પષ્ટ ઉદ્દેશ્ય છે.

- (1) વર્ગકાર્ય કૌશલ્ય
- (2) શાળા કક્ષાએ કાર્યકૌશલ્ય
- (3) શાળા બહારની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓના સંચાલનનું કાર્યકૌશલ્ય
- (4) મા-બાપ/વાલીઓ સાથે સંબંધો સ્થાપવાનું કાર્યકૌશલ્ય
- (5) સ્થાનિક સમાજ સાથેના વ્યવહારનું કાર્યકૌશલ્ય

## વિભાગ : 3

### પાંચ પ્રતિબદ્ધતા ક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષમાં સમાન)

ક્ષમતાઓને પારંગતતાના સ્તરે સિદ્ધ કરવા માટે અધ્યયન-અધ્યાપન કાર્ય દરમિયાન પ્રશિક્ષણાર્થીઓમાં વિવિધ કાર્ય કૌશલ્યોના વિકાસ માટે શિક્ષકની વ્યાવસાયિક પ્રતિબદ્ધતા કેળવાય તે પૂર્વશરત છે. આ સંદર્ભમાં નીચે આપેલી પાંચ પ્રતિબદ્ધતાઓ ક્ષમતાસિદ્ધિ તથા કાર્યકૌશલ્યોના વિકાસ દરમિયાન પણ વધતી રહે તેવો આ અભ્યાસક્રમનો અભિગમ છે.

- (1) વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા
- (2) સમાજ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા
- (3) વ્યવસાય પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા
- (4) ઉત્કૃષ્ટતાની સંપ્રાપ્તિ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા
- (5) જીવનના મૂળભૂત મૂલ્યો પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા

## વિભાગ : 4

### પ્રાયોગિક શિક્ષણ કાર્ય

#### પ્રથમ વર્ષ

- (1) પ્રાયોગિક પાઠ
- (2) અવલોકન કાર્ય
- (3) ઈન્ટર્નશીપ
- (4) શૈક્ષણિક સાહિત્ય નિર્માણ

#### દ્વિતીય વર્ષ

- (1) પ્રાયોગિક પાઠ
- (2) અવલોકન કાર્ય
- (3) ઈન્ટર્નશીપ
- (4) શૈક્ષણિક સાહિત્ય નિર્માણ



## વિભાગ : 5

### કાર્ય શિક્ષણ (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

#### પ્રથમ વર્ષ

ધોરણ 1થી 4ના વિષયો પર આધારિત શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી નિર્માણ (ટી.એલ.એમ.) અને કમ્પ્યુટરનો અભ્યાસક્રમ.

#### દ્વિતીય વર્ષ

ધોરણ 5થી 7ના વિષયો પર આધારિત શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી નિર્માણ (ટી.એલ.એમ.) અને કમ્પ્યુટરનો અભ્યાસક્રમ.

## વિભાગ : 6

### સમૂહજીવન (બંને વર્ષમાં સમાન)

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનો તથા અધ્યાપન મંદિરો અને તેઓના છાત્રાલયોમાં હાથ ધરવાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ.

## વિભાગ : 7

### કલા શિક્ષણ અને શારીરિક શિક્ષણ

#### પ્રથમ વર્ષ

- (1) ચિત્રકામ
- (2) સંગીત
- (3) સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ (યોગ સહિત)

#### દ્વિતીય વર્ષ

- (1) ચિત્રકામ
- (2) સંગીત
- (3) સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ (યોગ સહિત)

## વિભાગ : 8

### અભ્યાસક્રમના અમલીકરણનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન

- (1) કામના દિવસો અને તેની ફાળવણી
- (2) તાસની ફાળવણી
- (3) પરીક્ષા યોજના

3.1 આંતરિક મૂલ્યાંકન

3.2 બાહ્ય મૂલ્યાંકન

(અ) લેખિત પરીક્ષા

(બ) પ્રાયોગિક પરીક્ષા

- (4) પરીક્ષામાં બેસવા માટેની પાત્રતા
- (5) પરીક્ષામાં પાસ થવાનાં ધોરણો
- (6) કૃપાગુણનો લાભ
- (7) ડુપ્લિકેટ માર્કશીટ તથા સર્ટિફિકેટ
- (8) ઉત્તરવહીના ગુણની ફેરવકાસણી
- (9) પરીક્ષા ફીનું ધોરણ

**વિભાગ : 1**

**પ્રથમ વર્ષ**

**આઠ વિષયો**

પ્રાથમિક શાળાઓમાં અપનાવવામાં આવેલ ક્ષમતાલક્ષી અધ્યયન-અધ્યાપન અભિગમમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓને સજ્જ કરવા વિવિધ ક્ષમતાઓ તારવી તેમને પ્રથમ વર્ષમાં આઠ વિષયોમાં અને દ્વિતીય વર્ષમાં દસ વિષયોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે, જે નીચે પ્રમાણે છે.

**1.1** પ્રશ્નપત્ર : **1** અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન

**1.2** પ્રશ્નપત્ર : **2** શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન

**1.3** પ્રશ્નપત્ર : ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ

**1.4** પ્રશ્નપત્ર : **4** ગણિત શિક્ષણ

**1.5** પ્રશ્નપત્ર : **5** પર્યાવરણ શિક્ષણ

**1.6** પ્રશ્નપત્ર : **6** હિન્દી ભાષા શિક્ષણ

**1.7** પ્રશ્નપત્ર : **7** અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ

**1.8** પ્રશ્નપત્ર : **8** વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર : (ટી.એલ.એમ. અને કમ્પ્યુટર)

વિભાગ : **1** શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી

વિભાગ : **2** કમ્પ્યુટર વિદ્યા

પી.ટી.સી. પ્રથમ વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર - 1  
અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
1.1.1.	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... કેળવણીનો અર્થ અને તેનું સ્વરૂપ સમજાવે છે.
1.1.2	કેળવણીમાં પહેલ, પ્રક્રિયા અને નીપજ જેવા વિવિધ પરિમાણો સ્પષ્ટ કરે છે.
1.1.3	કેળવણી એ સામાજિક પરિવર્તનનું સાધન છે અને માનવવિકાસનો આધાર છે તે સમજે છે.
1.1.4	બુનિયાદી કેળવણીની સંકલ્પના તેમજ તેના મનોવૈજ્ઞાનિક, સામાજિક અને તાત્વિક પાસાં જાણી બુનિયાદી શિક્ષણના સિદ્ધાંતો તારવે છે.
1.1.5	મેકોલો શિક્ષણ પદ્ધતિ વિશે જાણી બુનિયાદી શિક્ષણ અને મેકોલો શિક્ષણ વચ્ચેનો ભેદ તારવે છે.
1.1.6	અભ્યાસક્રમની સંકલ્પના જાણી ક્ષમતાકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમની વિશેષતા અને સ્થાનથી પરિચિત થાય છે.
1.1.7	પાઠ્યક્રમની સંકલ્પના જાણી ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ્યક્રમની વિશેષતા અને અભ્યાસમાં તેના સ્થાનથી પરિચિત થાય છે.
1.1.8	અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ વચ્ચેનો ભેદ જાણી અભ્યાસક્રમ રચનાના ધ્યેયો સમજે છે.
1.1.9	અધ્યયન-અધ્યાપન સંબંધિત મનોવિજ્ઞાનની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને કાર્યક્ષેત્રથી પરિચિત બની શિક્ષણમાં તેનું મહત્વ સમજે છે.
1.1.10	અધ્યાપન મનો વિજ્ઞાનના ધ્યેયો અને તેની ઉપયોગિતા સમજે છે.
1.1.11	વૃદ્ધિ, વિકાસ અને પરિપકવતાની સંકલ્પના સમજી તેની વચ્ચેનો ભેદ પારખે છે.
1.1.12	વિકાસની વિવિધ અવસ્થાઓની લાક્ષણિકતા જાણે છે. શિશુ, કિશોર અને તરુણાવસ્થાને અનુરૂપ શૈક્ષણિક ફલિતાર્થની ચર્ચા કરે છે.
1.1.13	વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસને અસર કરતાં પરિબળોની ભૂમિકા વર્ણવે છે.
1.1.14	વિદ્યાર્થીઓ સર્વાંગી વિકાસના સંદર્ભમાં તેમની મૂળભૂત જરૂરિયાતોનો શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ વર્ણવે છે.
1.1.15	વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાતોના સંદર્ભમાં અનૂકૂલનની સમસ્યાઓ જાણી સમજી યોગ્ય માર્ગદર્શન આપે છે તથા યોગ્ય શિક્ષણ વ્યવહાર પ્રક્રિયા પસંદ કરે છે.
1.1.16	સલાહ, માર્ગદર્શનનો અર્થ તથા જરૂરિયાતનું મહત્વ સમજે છે.
1.1.17	બુદ્ધિની સંકલ્પના અને તેના માપનની પ્રક્રિયાથી માહિતગાર થાય છે અને બુદ્ધિ માપન માટે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોથી અવગત થાય છે.
1.1.18	અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ઝડપી અને ધીમી ગતિએ શીખનાર વિદ્યાર્થીઓને સહાયભૂત થતી વિવિધ પદ્ધતિઓથી માહિતગાર બને છે.
1.1.19	શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ દરમિયાન થતી માનસિક પ્રક્રિયા જેવી કે, ધ્યાન, સ્મૃતિ, સામાન્યીકરણ, સમસ્યાઉકેલ, તુલના, કલ્પના, સર્જનાત્મકતા વગેરેનો વિકાસ કરે છે.
1.1.20	શૈક્ષણિક કાર્યમાં સમાવિષ્ટ એવી માનસિક પ્રક્રિયાઓને દૃઢ બનાવે તેવા પાઠ્યપુસ્તક અને તેને આધારિત અનુભવો પસંદ કરે છે.
1.1.21	રસ અને ધ્યાનની સંકલ્પના અને તેના પ્રકારો સમજે છે અને તેની અગત્ય સમજી વિદ્યાર્થીઓના વિવિધ રસ, ધ્યાન, વિચલન અને ધ્યાન વિસ્તારનું માપન કરે છે.
1.1.22	અધ્યયનની સંકલ્પના અને તેનું સ્વરૂપ સમજી તેના સિદ્ધાંતોથી પરિચિત થાય છે.
1.1.23	અધ્યયન પ્રક્રિયા અને નીપજ તેમજ અધ્યયન અને ક્ષમતા સિદ્ધિ વચ્ચેનો સંબંધ પ્રસ્થાપિત કરે છે.

<b>1.1.24</b>	પ્રત્યાયન કૌશલ્યનું મહત્વ જાણી તે કૌશલ્ય વિકસાવે છે.
<b>1.1.25</b>	શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓના અમલીકરણ દરમિયાન નડતી મુશ્કેલીઓનો ઉકેલ શોધે છે.
<b>1.1.26</b>	સ્વંય પૃથકકરણની પદ્ધતિ દ્વારા પ્રશિક્ષણાર્થી વ્યક્તિત્વના નબળાં પાસાં ઓળખે છે.
<b>1.1.27</b>	આપત્તિ વ્યવસ્થાપનની સંકલ્પના, પ્રકારો અને કાર્યપદ્ધતિથી પરિચિત બને છે.
<b>1.1.28</b>	મનોસામાજિક માવજતનો અર્થ- સંકલ્પના સમજી આપત્તિની બાળકો પર થતી માનસિક અસરોથી માહિતગાર બને છે.
<b>1.1.29</b>	શાળા કક્ષાએ મનોસામાજિક માવજતની ભૂમિકા સમજી તેને આનુષંગિક વિવિધ પ્રવૃત્તિ હાથ ધરે છે.

પી.ટી.સી. પ્રથમ વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર -2  
શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન

કુલગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
2.1.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... શિક્ષણ વ્યવહાર અને વર્ગવ્યવહારનો અર્થ સ્પષ્ટ કરે છે.
2.1.2	અધ્યાપનનાં વિવિધ કૌશલ્યો કેળવે છે.
2.1.3	અધ્યાપનનાં સૂત્રો સમજી તેનો વર્ગખંડમાં ઉપયોગ કરે છે.
2.1.4	અધ્યયનઅઅધ્યાપન પ્રક્રિયામાં યુક્તિ-પ્રયુક્તિઓ સમજી તેનો વર્ગખંડમાં ઉપયોગ કરે છે.
2.1.5	ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ આયોજન(સાદા પાઠ, પ્રવૃત્તિપાઠ, સમવાય પાઠ, સંયુક્ત પાઠ, એકમ પાઠ) તૈયાર કરે છે.
2.1.6	ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ અને નિદર્શન પાઠનું અવલોકન કરી તેની ચર્ચામાં સહભાગી થાય છે.
2.1.7	ભારતના બંધારણના આમુખમાં સૂચવેલ મૂલ્યો અને શાળાના હાર્દરૂપ અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ મૂલ્યો વચ્ચેનો સબંધ સમજે છે.
2.1.8	પાઠ્યપુસ્તકમાંથી ઉદ્ભવતાં મૂલ્યો તારવે છે અને અધ્યાપન કાર્ય દરમ્યાન મૂલ્ય બિંદુઓ પર ઝોક આપે છે.
2.1.9	ક્ષમતાકેન્દ્રી મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરે છે.
2.1.10	ક્ષમતાકેન્દ્રી સતત મૂલ્યાંકન અને સમગ્ર મૂલ્યાંકનનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરે છે.
2.1.11	ક્ષમતાકેન્દ્રી સતત મૂલ્યાંકન અને સમગ્ર મૂલ્યાંકન વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરે છે.
2.1.12	ઔપચારિક કસોટી અને અનૌપચારિક કસોટી વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરે છે.
2.1.13	ક્ષમતાકેન્દ્રી લેખિત, મૌખિક અને ક્રિયાત્મક કસોટીનાં લક્ષણો જણાવે છે.
2.1.14	વિવિધ પ્રકારના નિબંધાત્મક, ટૂંકજવાબી અને વસ્તુલક્ષી ક્ષમતાકેન્દ્રી પ્રશ્નો રચે છે.
2.1.15	ધોરણ-1 થી 4ના આપેલ વિષયની ક્ષમતા પર આધારિત વિવિધ પ્રકારના ક્ષમતાકેન્દ્રી પ્રશ્નોની રચના કરે છે.
2.1.16	બલ્યુપ્રિન્ટની સંકલ્પના સમજે છે અને તે આધારે પ્રશ્નપત્રની રચના કરે છે.
2.1.17	સ્વાધ્યાયનું મહત્ત્વ સમજીને સ્વ-અધ્યયનમાં તેનો ઉપયોગ કરે છે.
2.1.18	સ્વાધ્યાય પત્રની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને રચનાના સિદ્ધાંતો સમજે છે અને ક્ષમતાના દૃઢિકરણ માટે સ્વાધ્યાય પત્રો તૈયાર કરે છે.
2.1.19	વ્યક્તિ અભ્યાસની સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને સોપાનો સમજે છે.
2.1.20	બાળકનો વ્યક્તિ અભ્યાસ હાથ ધરી વાલીને માર્ગદર્શન આપે છે.
2.1.21	કાર્યકૌશલ્યો વિશે જાણે છે અને તેને વિકસાવવાની પ્રવૃત્તિઓ જાણે છે.
2.1.22	પ્રતિબદ્ધતાઓ વિશે જાણે છે.
2.1.23	પ્રતિબદ્ધ શિક્ષકનાં લક્ષણો અને પ્રતિબદ્ધતા વિકસાવવાના કાર્યક્રમ વિશે જાણે છે.

પી.ટી.સી. પ્રથમ વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર - 3  
ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
3.1.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ 1 થી 5 ના ગુજરાતીના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી અને આનંદદાયી, પ્રવૃત્તિમય સ્વરૂપને સમજે છે.
3.1.2	ધોરણ 1 થી 5 ના ગુજરાતીના અભ્યાસક્રમમાંથી વિવિધ કક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન થતું હોય તેવી ક્ષમતાઓની યાદી તૈયાર કરે છે.
3.1.3	ધોરણ 1 થી 5 ના ગુજરાતી ભાષાના અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં ક્ષમતા વિધાન - વિધાનોનું પૃથક્કરણ કરે છે.
3.1.4	હકીકતો, સંકલ્પનાઓ અને સિદ્ધાંતોના સંદર્ભમાં ધોરણ 1 થી 5ના ગુજરાતીના પાઠ્યપુસ્તકોના વિષયવસ્તુનું સ્વરૂપ સમજે છે.
3.1.5	ધોરણ 1 થી 5 ના ગુજરાતી વિષયના પાઠ્યપુસ્તકોના વિષયવસ્તુની હકીકતો, સંકલ્પના અને સિદ્ધાંતોનું પૃથક્કરણ કરે છે.
3.1.6	શ્રવણની અગત્ય અને શ્રવણ કૌશલ્ય ખીલવવાની વિવિધ રીતો જાણે છે.
3.1.7	શ્રવણ કૌશલ્ય વિકસાવવાની વિવિધ રીતો જાણી તેનો ઉપયોગ કરે છે.
3.1.8	મૌખિક અભિવ્યક્તિ અને કથન કૌશલ્ય વિકસાવવાની રીતો જાણે છે.
3.1.9	વાચન કૌશલ્યની અગત્ય અને વાચનકૌશલ્ય ખીલવવાની રીતો જાણે છે
3.1.10	વાચન શિક્ષણ પ્રવેશની વિવિધ પદ્ધતિઓ જાણી તેનો ઉપયોગ કરે છે.
3.1.11	સુવાચ્ય અને શુદ્ધલેખન માટેની વિવિધ રીતોનો ઉપયોગ કરે છે.
3.1.12	શુદ્ધ લેખન કરવા માટે જોડણીકોશનો ઉપયોગ કરે છે.
3.1.13	ધોરણ 1 થી 5 ના અભ્યાસક્રમમાં આવતા લેખનના વિવિધ સ્વરૂપો અને તે શીખવવાની પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે. (અનુલેખન, શ્રુતલેખન, પ્રસંગવર્ણન, ચિત્રવર્ણન)
3.1.14	ધોરણ 1 થી 5 ના માતૃભાષા(ગુજરાતી)ના અભ્યાસક્રમમાં સમાયેલા વ્યાવહારિક વ્યાકરણનો સ્પષ્ટ સમજ સાથે ઉપયોગ કરે છે.

વિષયવસ્તુ	ધોરણ 1 થી 5 નાં પાઠ્યપુસ્તકો	20ગુણ
પદ્ધતિ	ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણમાં પ્રચલિત પદ્ધતિઓ	40ગુણ
વ્યાકરણ	સંજ્ઞા, સર્વનામ, જોડણી, વિરામ ચિહ્નો, સમાનાર્થી, વિરુદ્ધાર્થી, રૂઢિપ્રયોગ	10ગુણ
લેખન	નિબંધ, પત્રલેખન, મુદ્દા પરથી વાર્તા, ગદ્યસમીક્ષા	10ગુણ
વિશેષ વાચન	દીવા સ્વપ્ન	20ગુણ
	કુલ ગુણ	100ગુણ

પી.ટી.સી. પ્રથમ વર્ષ

પ્રશ્નપત્ર-4

ગણિત શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
4.1.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ 1 થી 5 ના ગણિતના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપને સમજે છે.
4.1.2	ધોરણ 1 થી 5 ના ગણિતના અભ્યાસક્રમમાંથી વિવિધ કક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન થતું હોય તેવી ક્ષમતાઓની યાદી તૈયાર કરે છે.
4.1.3	ધોરણ 1 થી 5 ના ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકના વિષયવસ્તુનું સ્વરૂપ સમજે છે.
4.1.4	ધોરણ 1 થી 5 ના ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકના વિષયવસ્તુનું હકીકતો, સંકલ્પનાઓ અને સિદ્ધાંતમાં પૃથક્કરણ કરે છે.
4.1.5	ગણિતના ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ્યપુસ્તકની વિશિષ્ટતાઓ જાણે છે.
4.1.6	ધોરણ 1 થી 4 ના ગણિતની શિક્ષક આવૃત્તિઓનું મહત્ત્વ સમજે છે અને અધ્યયન-અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે છે.
4.1.7	ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ વિશે જાણે છે અને તેનો સમજપૂર્વક અધ્યયન-અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે છે.
4.1.8	ગણિત-ગમ્મત જેવી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ વિશે જાણે છે અને તેનો અધ્યયન-અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે છે.
4.1.9	ગણિતમાં મૌખિક કાર્ય વિશે સમજે છે અને તેનો અધ્યયન-અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે છે.
4.1.10	ગણિતમાં દૈનિકરણ કાર્ય વિશે સમજે છે અને તેનો અધ્યયન-અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે છે.

પી.ટી.સી. પ્રથમ વર્ષ

પ્રશ્નપત્ર -5

પર્યાવરણ શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
5.1.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ 1 થી 4 પર્યાવરણના પ્રવૃત્તિલક્ષી, આનંદદાયી અને ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપને સમજે છે.
5.1.2	ધોરણ 1 થી 4 ના પર્યાવરણના અભ્યાસક્રમમાં અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં ક્ષમતા વિધાનોનું પૃથક્કરણ કરે છે.
5.1.3	ધોરણ 1 થી 4 ના પર્યાવરણ અભ્યાસક્રમમાંથી વિવિધ કક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન થતું હોય તેવી ક્ષમતાઓની યાદી તૈયાર કરે છે.
5.1.4	ધોરણ 1 થી 4 ના પર્યાવરણ અભ્યાસના પાઠ્યપુસ્તકના વિષયવસ્તુનું હકીકતો અને સંકલ્પનાઓમાં પૃથક્કરણ કરે છે.
5.1.5	ધોરણ 1 થી 4 પર્યાવરણના પ્રવૃત્તિલક્ષી, આનંદદાયી અને ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરે છે.
5.1.6	ધોરણ 1 થી 4 પર્યાવરણના પ્રવૃત્તિલક્ષી, આનંદદાયી અને ક્ષમતાકેન્દ્રી શિક્ષક-આવૃત્તિને સમજે છે.
5.1.7	વર્ગ અધ્યાપન કાર્યમાં શિક્ષક-આવૃત્તિનો ઉપયોગ કરે છે.
5.1.8	પર્યાવરણ શીખવવાની વિવિધ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે.
5.1.9	આસપાસના પર્યાવરણનું સંવર્ધન અને જતન કરે છે.
5.1.10	ઈકો-ક્લબની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી તેની સમજ મેળવે છે.

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
6.1.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ 4, 5 ના હિન્દીના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપ(માળખા)ને સમજે છે.
6.1.2	ધોરણ 4, 5 ના હિન્દી વિષયના અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાનાં સંદર્ભમાં ક્ષમતાવિધાન - વિધાનોનું પૃથક્કરણ કરે છે.
6.1.3	ધોરણ 4, 5 ના હિન્દી વિષયની ક્ષમતાઓમાં પ્રભુત્વ મેળવે છે.
6.1.4	ધોરણ 4, 5 ના હિન્દીના પાઠ્યપુસ્તકની વિશેષતાઓ સમજે છે.
6.1.5	શ્રવણ કૌશલ્યનું મહત્વ અને તેના વિકાસની પ્રક્રિયા જાણે છે.
6.1.6	કથના કૌશલ્યનું મહત્વ અને તેના વિકાસની પ્રક્રિયા જાણે છે.
6.1.7	વાચન કૌશલ્યનું મહત્વ અને તેના વિકાસની પ્રક્રિયા જાણે છે.
6.1.8	વાચન કૌશલ્યની વિવિધ બાબતોનો ઉપયોગ કરે છે.
6.1.9	સુવાચ્ય અને શુદ્ધ લેખનની વિવિધ રીતોનો ઉપયોગ કરે છે.
6.1.10	શુદ્ધ લેખન માટે શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરે છે.
6.1.11	ધોરણ 4, 5 ના પાઠ્યપુસ્તકના પાઠોમાં આપવામાં આવેલ લેખનના વિવિધ સ્વરૂપો (જેવા કે અનુલેખન, સુલેખન, શ્રુતલેખન, પ્રસંગવર્ણન, ચિત્ર વર્ણન, પત્રલેખન વગેરે)ને શીખવવા માટેની અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયાનો ઉપયોગ કરે છે.
6.1.12	ધોરણ 4, 5 ના હિન્દી વિષયના અભ્યાસક્રમમાં સમાયેલા વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમજ સાથે ઉપયોગ કરે છે.
6.1.13	હિન્દી સાહિત્યકારો ( તુલસીદાસ, મૈથલીશરણ ગુપ્ત, પ્રેમચંદ, સુભદ્રાકુમારી ચૌહાન, સુમિત્રાનન્દન પન્ત) ના જીવનનો પરિચય પ્રાપ્ત કરે છે.



Competency No.	Competency Sentence
<b>7.1.1</b>	<b>The trainee.....</b> Understands the approach of the textbook of English class V and VI
<b>7.1.2</b>	Understands the nature of content of English of class V and VI with reference to facts, concepts and principles.
<b>7.1.3</b>	Understands the importance of the skill of listening and adopts the various techniques of developing the skill and uses them adequately in teaching learning process.
<b>7.1.4</b>	Understands the importance of the skill of speaking and adopts the various techniques of developing the skill and uses them adequately in teaching - learning process.
<b>7.1.5</b>	Develops the ability to draw a lesson plan.
<b>7.1.6</b>	Understands the importance of reading skill and adopts various techniques of developing the skill and uses them adequately in teaching learning process.
<b>7.1.7</b>	Understands the importance of writing skill develops it adequately to teach English at the primary level.
<b>7.1.8</b>	Uses various techniques of legible and correct writing
<b>7.1.9</b>	Understands the concept of approaches, methods and techniques in English language teaching.

પીટીસી પ્રથમ વર્ષ

પ્રશ્નપત્ર - 8

વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર

કુલ ગુણ : 100

વિભાગ-1 શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી (ટી.એલ.એમ)

(ગુણભાર : 50)

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
8.1.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ક્ષમતાકેન્દ્રી સામગ્રી ઓળખી તેનું મહત્વ તેમજ તેની ઉપયોગીતા સ્પષ્ટ કરે છે અને સામગ્રી યોગ્ય રીતે વિકસાવે છે.
8.1.2	ક્ષમતા સંબંધી યોગ્ય અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી નક્કી કરે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.
8.1.3	સ્થાનિક રીતે પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવા માનવીય સ્ત્રોતો તેમજ ભૌતિક સ્ત્રોતો પસંદ કરી તેની યાદી કરે છે અને અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં તેનો ઉપયોગ કરે છે.
8.1.4	વિવિધ પ્રકારની ક્ષમતાકેન્દ્રી અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રીથી પરિચિત થાય છે અને તેના સિદ્ધાંતો સમજી જરૂર પડે ધોરણ- 1 થી 4 માં તેનો ઉપયોગ કરે છે.
8.1.5	સ્થાનિક રીતે પ્રાપ્ય સામગ્રીમાંથી શક્ય તેટલી ક્ષમતાકેન્દ્રી અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી તૈયાર કરે છે.
8.1.6	અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી તરીકે પાઠ્યપુસ્તકોનું સ્વરૂપ અને લાક્ષણિકતાઓ જાણે છે.
8.1.7	અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી તરીકે પાઠ્યપુસ્તકના ઉપયોગની મર્યાદા સમજે છે.

વિભાગ-2 કમ્પ્યુટર વિદ્યા

ગુણ ભાર 50

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
8.1.8	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... કમ્પ્યુટરના ભાગો અને સાધનોનો પરિચય કેળવે છે.
8.1.9	વાયરસથી પરિચિત થાય છે અને વાયરસ દૂર કરવાની પદ્ધતિ જાણે છે.
8.1.10	એમ.એસ. વર્ડ એક્ષપી એપ્લિકેશન પરત્વે પ્રભુત્વ કેળવે છે અને અધ્યયન-અધ્યાપન કાર્યમાં ઉપયોગ કરે છે..
8.1.11	પાવરપોઈન્ટ એપ્લિકેશનના ઉપયોગ પર પ્રભુત્વ કેળવે છે.
8.1.12	શિક્ષણકાર્યમાં કમ્પ્યુટરના ઉપયોગ વિશે જાણે છે.
8.1.13	શૈક્ષણિક સોફ્ટવેરથી પરિચિત થાય છે.
8.1.14	કમ્પ્યુટર એડેડ પાઠ આયોજન વિશે જાણે છે.
8.1.15	કમ્પ્યુટર ઓપરેટિંગ સિસ્ટમ પરત્વે પ્રભુત્વ કેળવે છે.
8.1.16	પ્રિન્ટ-બ્રશ જેવા કમ્પ્યુટરના ડિઝાઈન ટુલ્સ એપ્લિકેશનનો ઉપયોગ કરે છે.
8.1.17	સાઉન્ડ એડિટરના ઉપયોગથી વેવ ફાઈલ બનાવતાં શીખે છે.
8.1.18	મલ્ટી મિડીયાનો ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે છે.

# પી.ટી.સી. દ્વિતીય વર્ષ

## પ્રશ્નપત્ર - 1

શાળા સંચાલન અને પ્રવર્તમાન પ્રવાહો

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
1.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન અને શૈક્ષણિક પ્રશાસનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરે છે.
1.2.2	રાજ્ય સ્તરે અને જિલ્લા સ્તરે પ્રાથમિક શિક્ષણના શૈક્ષણિક પ્રશાસનનું માળખું વર્ણવે છે.
1.2.3	જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ, નગર પ્રાથમિક શિક્ષણ સમિતિના કાર્યો જણાવે છે.
1.2.4	પ્રાથમિક શિક્ષણની વ્યવસ્થા જિલ્લામાં જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ અને માન્ય નગરપાલિકા વિસ્તારમાં મ્યુનિસિપલ સ્કૂલ બોર્ડ સંભાળે છે તે જાણે છે.
1.2.5	પ્રાથમિક શિક્ષણમાં જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીની ભૂમિકા વર્ણવે છે.
1.2.6	પ્રાથમિક શિક્ષણના સર્વત્રીકરણના સંદર્ભમાં કેન્દ્ર સરકારથી માંડીને ગ્રામ્ય શિક્ષણ સમિતિ સુધી થયેલા વિકેન્દ્રીકરણની કદર કરે છે અને આ નીતિ વિષયક પરિવર્તનની આવશ્યકતા જાણે છે.
1.2.7	પ્રાથમિક શિક્ષણના સર્વત્રીકરણના સંદર્ભમાં રાજ્ય સરકારની વિકાસની ભૂમિકા જણાવે છે અને કેન્દ્ર સરકારના સહાય કાર્યક્રમો વિશે જાણે છે.
1.2.8	રાજ્યના સાક્ષરતાદરને રાષ્ટ્રના સાક્ષરતાદરના સંદર્ભમાં મૂલવે છે.
1.2.9	સંપૂર્ણ સાક્ષરતા સામેના અવરોધક પરિબળોથી પરિચિત થાય છે અને તેને દૂર કરવાના ઉપાયો જાણે છે.
1.2.10	સંપૂર્ણ સાક્ષરતા સામેના વિવિધ કાર્યક્રમોની સમજ કેળવે છે.
1.2.11	અન્ય વ્યવસાયના સંદર્ભમાં શિક્ષકના વ્યવસાયનું મહત્ત્વ સમજે છે અને તેનું ગૌરવ અનુભવે છે.
1.2.12	ગુણવત્તાવાળું પ્રાથમિક શિક્ષણ એ બાળકોનો અધિકાર છે તે સંદર્ભમાં શિક્ષકની ભૂમિકાની સમજ વિકસાવે છે.
1.2.13	સામાજિક, આર્થિક, ભૌગોલિક તેમજ સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓના સંદર્ભમાં શિક્ષકની કામગીરીનું સ્વરૂપ જાણે છે.
1.2.14	શિક્ષક અને વહીવટદાર તરીકેની મુખ્ય શિક્ષકની ભૂમિકા અને જવાબદારીઓ જાણે છે.
1.2.15	શાળાના બિન શૈક્ષણિક આયોજનનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરે છે.
1.2.16	શાળાના શૈક્ષણિક આયોજનનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરે છે.
1.2.17	શાળામાં શૈક્ષણિક વાતાવરણ સર્જવા માટે શિસ્તના નિયમો ઘડે છે.

<b>1.2.18</b>	શાળામાં ગણવેશની અગત્યતા સમજે છે અને પાલન કરે છે.
<b>1.2.19</b>	વિવિધ પ્રકારનાં પત્રકો ભરે છે અને તેનાથી પરિચિત થાય છે.
<b>1.2.20</b>	ગુણવત્તાવાળા પ્રાથમિક શિક્ષણના સર્વત્રીકરણમાં નડતી સમસ્યાઓ- અવરોધક પરિબલો તેમજ તેના ઉપાયોની ચર્ચા કરે અને ગુણવત્તાવાળા પ્રાથમિક શિક્ષણના સર્વત્રીકરણમાં શિક્ષકની ભૂમિકા સમજે છે.
<b>1.2.21</b>	પ્રાથમિક શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારણાના સંદર્ભમાં નીચેની સંસ્થાઓની ભૂમિકા સમજે. UNICEF, MHRD, NCERT, NUPEA, NCTE, GCERT, GIET, SSAM, DIET.
<b>1.2.22</b>	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની તાલીમ માટે જૂથ સંસાધન કેન્દ્ર(સી.આર.સી.-બી.આર.સી.)નું મહત્વ સ્વીકારે છે.
<b>1.2.23</b>	શાળા પ્રવેશ, અપવ્યય અને સ્થગિતતા વિશે ચર્ચા કરે છે.
<b>1.2.24</b>	કન્યાઓના શાળા પ્રવેશનું પ્રમાણ જાણે છે અને ઓછી કન્યા કેળવણીના કારણો અને ઉપાયોની ચર્ચા કરે છે.
<b>1.2.25</b>	પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં બહુશ્રેણિય શાળાઓની આવશ્યકતા સ્વીકારે છે.
<b>1.2.26</b>	પ્રાથમિક શિક્ષણના સર્વત્રીકરણના સંદર્ભે આશ્રમ શાળાઓની અગત્ય અને તેનું પ્રદાન સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>1.2.27</b>	વસ્તી શિક્ષણની સંકલ્પના અને તેનું મહત્વ સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>1.2.28</b>	વસ્તી વિસ્ફોટના પ્રશ્નોને શૈક્ષણિક સમસ્યા તરીકે સમજે છે.
<b>1.2.29</b>	તારૂણ્ય શિક્ષણની સંકલ્પનાઓ અને તેની જરૂરિયાત વિશે જાણે છે.
<b>1.2.30</b>	સંકલિત શિક્ષણ વિશે જાણે છે અને તેના પાયાના સિદ્ધાંતો સમજે છે.
<b>1.2.31</b>	વિકાસાત્મક કાર્યક્રમોની વિદ્યાર્થીઓ પર થતી અસર સમજે છે.
<b>1.2.32</b>	આજીવિકા અર્થે અથવા અન્ય કારણોસર લોકોના હંગામી સ્થળાંતરની શિક્ષણમાં થતી અસરો સમજે છે.
<b>1.2.33</b>	પ્રવર્તમાન નવિન પ્રવાહો વિશે જાણે છે.
<b>1.2.34</b>	માહિતી અધિકારની સંકલ્પના, લોકભાગીદારી તેમજ પરિવર્તનો અને સરકારી કર્મચારીની ફરજો સમજે છે.

પી.ટી.સી. દ્વિતીય વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર-2  
શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન

કુલ ગુણભાર : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
<b>2.2.1</b>	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... જીવન કૌશલ્યનો અર્થ અને મહત્વ સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>2.2.2</b>	પાઠ્યપુસ્તકોમાંથી જીવન કૌશલ્યને તારવે છે અને શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં તેના પર ઝોક આપે છે.
<b>2.2.3</b>	અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં સર્વેક્ષણ, પ્રોજેક્ટ તથા સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિઓનો સમજપૂર્વક ઉપયોગ કરે છે.
<b>2.2.4</b>	અધ્યાપન દરમિયાન પોતાની વર્તન વિચિત્રતાઓની અવળી અસર પ્રત્યે સમાન બની તે ટાળવા પ્રયત્ન કરે છે.
<b>2.2.5</b>	અધ્યયનના અઘરા લાગતા મુદ્દાઓ તારવે છે અને અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં તે શીખવવા માટે યોગ્ય વ્યૂહરચના અપનાવે છે.
<b>2.2.6</b>	વિવિધ વિષયોમાં માસવાર ક્ષમતાકેન્દ્રી શૈક્ષણિક આયોજન તૈયાર કરે છે.
<b>2.2.7</b>	ધોરણ 5 થી 7 ના આપેલ વિષયની લેખિત, મૌખિક અને ક્રિયાત્મક રીતે ચકાસણી કરી શકાય તેવી ક્ષમતા ઉપર લેખિત, મૌખિક અને ક્રિયાત્મક પ્રશ્નો રચે છે.
<b>2.2.8</b>	પરીક્ષા વ્યવસ્થા અને સંચાલનની તરેહ જાણે છે.
<b>2.2.9</b>	ક્ષમતાકેન્દ્રી સિદ્ધિક્સોટીનું સ્વરૂપ અને વ્યાપ સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>2.2.10</b>	સમયાંતરે લેવાતી સિદ્ધિક્સોટીનું સ્વરૂપ અને વ્યાપ સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>2.2.11</b>	પારંગતતાના વિવિધ સ્તરોની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>2.2.12</b>	પારંગતતા સ્તરે ક્ષમતા સિદ્ધિની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરે છે.
<b>2.2.13</b>	ક્ષમતાકેન્દ્રી લેખિત, મૌખિક, ક્રિયાત્મક ક્સોટી લે છે અને તેનું મૂલ્યાંકન કરે છે અને પરિણામનું પૃથક્કરણ કરે છે.
<b>2.2.14</b>	ક્સોટીનું પરિણામ પૃથક્કરણ પત્રક તૈયાર કરે છે અને તેમાં વિગતો ભરે છે.
<b>2.2.15</b>	પરિણામ પૃથક્કરણ પત્રકમાં ભરેલી વિગતોનું અર્થઘટન કરે છે.
<b>2.2.16</b>	સમયાંતરે લેવાતી સિદ્ધિક્સોટીનો નિદાન ક્સોટી તરીકે ઉપયોગ કરે છે.
<b>2.2.17</b>	પરિણામ પૃથક્કરણ પત્રક પરથી નિયત કરેલ પારંગતતાના સ્તરના સંદર્ભમાં સમગ્ર વર્ષ માટે ઉપચારાત્મક શિક્ષણપાત્ર ક્ષમતાઓ શોધે છે.
<b>2.2.18</b>	પરિણામ પૃથક્કરણ પત્રક પરથી નિયત કરેલ પારંગતતાના સ્તરના સંદર્ભમાં સમગ્ર વર્ગ માટે ઉપચારાત્મક શિક્ષણપાત્ર ક્ષમતાઓ શોધે છે.
<b>2.2.19</b>	સમયાંતરે લેવાતી સિદ્ધિક્સોટીના પરિણામોના પૃથક્કરણ પરથી વિદ્યાર્થી માટે વ્યક્તિગત રીતે તેમજ સમગ્ર વર્ગ માટે ઉપચારાત્મક શિક્ષણનો કાર્યક્રમ તૈયાર કરે છે.

<b>2.2.20</b>	પરીક્ષાની ગુણાંકન અને ગ્રેડ પદ્ધતિઓ વિશે જાણે છે.
<b>2.2.21</b>	પ્રગતિપત્રકનું મહત્વ જાણે છે અને સમજપૂર્વક પ્રગતિપત્રકની વિગતો ભરે છે.
<b>2.2.22</b>	પરિણામની વિગતો પરથી આવૃત્તિ વિતરણ સારણી તૈયાર કરે છે.
<b>2.2.23</b>	વિદ્યાર્થીઓના પરિણામના આવૃત્તિ વિતરણ પરથી મધ્યવર્તીના માપ શોધે છે અને તેનું અર્થઘટન કરે છે.
<b>2.2.24</b>	મૂલ્યાંકનના અન્ય સાધનો વિશે જાણે છે અને પ્રમાણિત મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીના ઉપયોગનું મહત્વ સમજે છે.
<b>2.2.25</b>	ક્રિયાત્મક સંશોધનની સંકલ્પના, અગત્ય અને સોપાનો સમજે છે તથા શિક્ષણ સુધારણા અર્થે ક્રિયાત્મક સંશોધન હાથ ધરે છે.

પીટીસી દ્વિતીય વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર -3  
ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
<b>3.2.1</b>	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ 6 અને 7ના ગુજરાતીના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપનો અભ્યાસ કરે છે.
<b>3.2.2</b>	ધોરણ 6 અને 7ના ના ગુજરાતીના અભ્યાસક્રમમાંથી વિવિધ કક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન થતું હોય તેવી ક્ષમતાઓની યાદી તૈયાર કરે છે.
<b>3.2.3</b>	ધોરણ 6 અને 7ના ના ગુજરાતી ભાષાના અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં ક્ષમતા વિધાન - વિધાનોનું પૃથક્કરણ કરે છે.
<b>3.2.4</b>	ધોરણ- 6 અને 7 ગુજરાતીની ક્ષમતાઓમાં પ્રભુત્વ પ્રાપ્ત કરે છે.
<b>3.2.5</b>	અધ્યયન ટેવ વિકસાવવા માટે શબ્દકોશ, સંદર્ભપુસ્તકો વગેરે સામગ્રીનો ઉપયોગ કરે છે.
<b>3.2.6</b>	ગદ્ય-પદ્ય શીખવવાની વિવિધ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે.
<b>3.2.7</b>	ધોરણ -6 અને 7ના લેખનના વિવિધ સ્વરૂપો અને તેને શીખવવાની પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે.
<b>3.2.8</b>	લેખન તપાસણીના નિયમોનો લેખન તપાસણીમાં ઉપયોગ કરે છે.
<b>3.2.9</b>	ધોરણ - 6 અને 7ના ગુજરાતી વિષયના અભ્યાસક્રમમાં સમાયેલા વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમજ સાથે ઉપયોગ કરે છે.
<b>3.2.10</b>	ધોરણ - 6 અને 7ના પાઠ્યપુસ્તકોમાં આવતા વિવિધ સાહિત્યકારો અને સાહિત્ય સ્વરૂપોનો સંક્ષિપ્ત પરિચય મેળવે છે.
<b>3.2.11</b>	ગુજરાતી સાહિત્યના પ્રવર્તમાન સાહિત્યકારો અને સાહિત્યની જાણકારી મેળવે છે.

વિષયવસ્તુ	ધોરણ- 6 અને 7ના પાઠ્યપુસ્તકો	20ગુણ
પદ્ધતિ	ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણમાં પ્રચલિત પદ્ધતિઓ	40ગુણ
વ્યાકરણ	ધો.5 થી 7માં સમાવિષ્ટ પદ, ક્રિયાપદ, વિશેષણ, છંદ, અલંકાર, કહેવતો, શબ્દકોશ	10ગુણ
લેખન(ભાષા સજ્જતા)	અરજી લેખન, અહેવાલ લેખન, પદ્ય સમીક્ષા, વિચાર વિસ્તાર	10ગુણ
વિશેષ વાચન	તોત્તો યાન, સમૂહજીવનનો આચાર	20ગુણ
	કુલ ગુણ	100

પી.ટી.સી. દ્વિતીય વર્ષ

પ્રશ્નપત્ર-4

ગણિત શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
4.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ- 6 અને 7ના ગણિતના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપને સમજે છે.
4.2.2	ધો. - 6 અને 7 ના ગણિતના અભ્યાસક્રમમાંથી વિવિધ કક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન થતું હોય તેવી ક્ષમતાઓની યાદી તૈયાર કરે છે.
4.2.3	ધો. - 6 અને 7 ગણિતના ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ્યપુસ્તકોની વિશેષતાઓ જાણે છે.
4.2.4	ગણિતમાં અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રીની યાદી તૈયાર કરે છે અને અધ્યયનઅઅધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે છે.
4.2.5	ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ વિશે જાણે છે અને તેનો અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ઉપયોગ કરે છે.
4.2.6	ગણિતમાં મૂલ્યાંકન વિશે જાણે છે અને તેનો અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ઉપયોગ કરે છે.
4.2.7	ગણિતના સંદર્ભ સાહિત્ય વિશે જાણે છે અને તેનો સ્વ અધ્યયનમાં અને અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ઉપયોગ કરે છે.
4.2.8	ગણિતનો ઇતિહાસ અને ગણિતશાસ્ત્રીઓ વિશે જાણે છે.
4.2.9	વૈદિક ગણિતનો પ્રાથમિક પરિચય મેળવે છે અને તેના આધારે ગણતરી કરે છે.



પીટીસી દ્વિતીય વર્ષ

પ્રશ્નપત્ર-5

સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
5.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધો.- 5 થી 7 ના સામાજિક વિજ્ઞાનના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપ (માળખા)ને સમજે છે.
5.2.2	સામાજિક વિજ્ઞાનના અભ્યાસક્રમમાં આવતી ક્ષમતાઓનું પૃથક્કરણ કરે છે.
5.2.3	ધો.- 5 થી 7 ના સામાજિક વિજ્ઞાનના અભ્યાસક્રમમાં વિવિધ કક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન થતું હોય તેવી ક્ષમતાઓની યાદી તૈયાર કરે છે.
5.2.4	સામાજિક વિજ્ઞાનના અભ્યાસના ક્ષમતાકેન્દ્રી પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરે છે.
5.2.5	ધો.- 5 થી 7 ના સામાજિક વિજ્ઞાનની વિવિધ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે.
5.2.6	ધો.- 5 થી 7 ના સામાજિક વિજ્ઞાનની ક્ષમતાઓના પૃથક્કરણ દ્વારા અધ્યયનઅઅધ્યાપન સામગ્રી તૈયાર કરે છે.
5.2.7	સામાજિક વિજ્ઞાનમાં પૃથ્વીનો ગોળો, એટલાસ અને નક્શા તથા તેનો ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય ધરાવે છે.
5.2.8	સામાજિક વિજ્ઞાન મંડળના ઉદ્દેશો, મહત્વ અને પ્રવૃત્તિઓ સમજે છે.
5.2.9	સામાજિક વિજ્ઞાનનાં ત્રણેય અંગોનો પરસ્પરનો જીવન સાથેનો અનુબંધ સમજે છે.
5.2.10	ઐતિહાસિક ઘટનાઓના ક્રમ પ્રમાણે સમયરેખા દોરે છે.
5.2.11	સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠોમાંથી ઉદ્ભવતાં મૂલ્ય બિંદુ પર અધ્યયન કાર્ય દરમિયાન ઝોક આપે છે.

પ્રશ્નપત્ર - 6

હિન્દી ભાષા શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 50

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
6.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ- 6, 7 ના હિન્દીના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતાકેન્દ્રી સ્વરૂપ(માળખા)ને સમજે છે.
6.2.2	ધોરણ- 6, 7 ના હિન્દી વિષયના ક્ષમતા વિધાનોના અધ્યયન-અધ્યાપન સંદર્ભમાં પૃથક્કરણ કરે છે.
6.2.3	ધોરણ- 6, 7ના હિન્દી વિષયની ક્ષમતાઓમાં પ્રભુત્વ પ્રાપ્ત કરે છે.
6.2.4	હિન્દી વિષયની ધોરણ- 6, 7ના ક્ષમતાલક્ષી પાઠ્યપુસ્તકની વિશેષતાઓ જાણે છે.
6.2.5	ધોરણ- 6, 7ના લેખનના વિવિધ સ્વરૂપો (જેવા કે વાર્તાલેખન, ગદ્ય- સમીક્ષા, વિચાર-વિસ્તાર, નિબંધ, આવેદનપત્ર)ને શીખવવાની અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં પ્રભુત્વ પ્રાપ્ત કરે છે.
6.2.6	હિન્દી ભાષામાંથી માતૃભાષામાં અને માતૃભાષામાંથી હિન્દીમાં અનુવાદ કરે છે.
6.2.7	ધો. -6, 7 ના હિન્દી વિષયના અભ્યાસક્રમમાં સમાયેલા વ્યાવહારિક વ્યાકરણના તમામ મુદ્દાઓ સમજ સાથે ઉપયોગ કરે છે.
6.2.8	હિન્દી સાહિત્યના સ્વરૂપો (વાર્તા, નિબંધ, આત્મકથા, જીવનપ્રસંગ, એકાંકી, નાટક, પ્રગીત)નો પરિચય પ્રાપ્ત કરે છે.

પી.ટી.સી. દ્વિતીય વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર : 7  
અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

Comp. No.	Competency Sentense The Trainees.....
7.2.1	studies the framework of competency based curriculum of English for class VII.
7.2.2	understands the characteristics of a good textbook of English for class VII.
7.2.3	understands the nature and analysis of the textbook of English of Class VII with reference to facts, concepts and principles.
7.2.4	Identifies and emphasies basic values in the lessons of text books of English for class vii during teaching learning process.
7.2.5	uses various techniques for legible and correct writing of short stories, letters, applications and paragraphs.
7.2.6	Understands and uses communicatively the structures of English covered in the syllabus in English (LL) up to standard IX.
7.2.7	translates English into Gujarati and vice a versa.
7.2.8	prepares oral and written test of English on achieved competencies.

પીટીસી દ્વિતીય વર્ષ

પ્રશ્નપત્ર-8

શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી અને કમ્પ્યુટર વિદ્યા

કુલ ગુણ- 100

વિભાગ-1 શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી

ગુણ ભાર: 50

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
8.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... કાર્યશિક્ષણની જરૂરિયાત સમજે છે.
8.2.2	કાર્યશિક્ષણના વિવિધ કાર્યક્ષેત્રો જાણે છે.
8.2.3	વિવિધ પ્રકારની અધ્યયન- અધ્યાપન સામગ્રી નિર્માણ કરવામાં વિદ્યાર્થીઓને સહભાગી બનાવે છે.
8.2.4	સામાન્ય શાળા, એક શિક્ષકવાળી શાળા અને બહુશ્રેણિય શાળા માટે અધ્યયનઅઅધ્યાપન સામગ્રી જાણે છે અને તેને વિકસાવે છે.
8.2.5	શૈક્ષણિક સાધનો બનાવવાના સિદ્ધાંતો સમજે છે અને તે પ્રમાણે તૈયાર કરે છે.
8.2.6	ક્ષમતા સિદ્ધિ માટે શૈક્ષણિક રમતો અને તે માટેની સામગ્રી તૈયાર કરે છે.
8.2.7	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરે છે.
8.2.8	અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરે છે.
8.2.9	શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીના વિવિધ અભિગમો અપનાવે છે.

વિભાગ - 2 કમ્પ્યુટર વિદ્યા

(ગુણભાર : 50)

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
8.2.10	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... <b>Ms-Excel (xp)</b> એપ્લીકેશનના પરવે પ્રભુત્વ કેળવે છે અને અધ્યયન અધ્યાપન કાર્યમાં તેનો ઉપયોગ કરે છે.
8.2.11	ઇન્ટરનેટ ચલાવવા માટેની રીત જાણે છે અને તેનો શૈક્ષણિક ઉપયોગ કરે છે.
8.2.12	ઇ-મેઇલ બનાવવાની રીત જાણે છે..
8.2.13	શાળાના વહીવટી કામોમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરતાં થાય છે.
8.2.14	મૂલ્યાંકનમાં કમ્પ્યુટરના જુદા જુદા એપ્લીકેશન્સનો ઉપયોગ કરતા થાય છે.
8.2.15	શીખેલાં એપ્લીકેશન્સનો પાઠ આયોજન -નિદર્શન અને ટી.એલ. એમ. બનાવવામાં ઉપયોગ કરે છે.
8.2.16	શૈક્ષણિક સંશોધનમાં <b>Ms-Excel</b> નો ઉપયોગ કરે છે.
8.2.17	<b>Ms-Office Indic 2003</b> (ગુજરાતી)થી પરિચિત થાય છે.
8.2.18	<b>V.C.D.CUTTER Software</b> નો ઉપયોગ કરતાં શીખે છે.

પી.ટી.સી. દ્વિતીય વર્ષ  
પેપર-9  
વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી શિક્ષણ

કુલ ગુણ : 100

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
9.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ધોરણ-5 થી 7 ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના અભ્યાસક્રમના ક્ષમતા કેન્દ્રી સ્વરૂપ (માળખા) ને સમજે છે.
9.2.2	ધોરણ-5 થી 7 ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના અભ્યાસક્રમમાંથી વિવિધ ક્ષાએ વિકાસાત્મક આવર્તન સમજે છે.
9.2.3	હકીકતો, સંકલ્પનાઓ અને સિદ્ધાંતોના સંદર્ભમાં ધોરણ-5 થી 7 ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના પાઠ્યપુસ્તકોના વિષયવસ્તુના સ્વરૂપ(માળખું)ને સમજે છે.
9.2.4	ધોરણ-5 થી 7 ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના પાઠ્યપુસ્તકોના વિષયવસ્તુનું હકીકતો, સંકલ્પનાઓ અને સિદ્ધાંતોમાં પૃથક્કરણ કરે છે.
9.2.5	અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં ધોરણ-5 થી 7 ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વિષયના ક્ષમતા વિધાનોનું પૃથક્કરણ કરે છે.
9.2.6	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના પ્રયોગો કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે છે.
9.2.7	ધોરણ-5 થી 7 ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વિષયની ક્ષમતાઓનું પૃથક્કરણ કરીને અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રીનો ઉપયોગ કરે છે.
9.2.8	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના પ્રયોગોના વૈકલ્પિક સાધનો વિશેની માહિતી મેળવે છે.
9.2.9	ઘટનાઓના સંદર્ભમાં વૈજ્ઞાનિક કાર્યકારણનો સબંધ સમજે છે.
9.2.10	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના અભ્યાસ દ્વારા વૈજ્ઞાનિક વલણ કેળવે છે.
9.2.11	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના શિક્ષણમાં પર્યટન, આકાશદર્શન, શાળા બાગ, એનર્જીપાર્ક, સંગ્રહાલય કે સુ, પ્રદર્શન, વિજ્ઞાન મંડળ, ગણિત-વિજ્ઞાન પ્રદર્શન, પ્રશ્નપેટી, માછલીઘર, પ્લેનેટોરિયમ જેવી પ્રવૃત્તિઓનો ફાળો જાણે છે.
9.2.12	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરે છે.
9.2.13	સ્વ અધ્યયનની ટેવ વિકસાવવા માટે શબ્દકોશ, જ્ઞાનકોશ, સંદર્ભ પુસ્તકો, વગેરેનો ઉપયોગ કરે છે.
9.2.14	ભારતમાં કામ કરતી વિજ્ઞાનની સંસ્થાઓનો પરિચય મેળવે છે.
9.2.15	સંદર્ભ સાહિત્યનો ઉપયોગ કરી વૈજ્ઞાનિકોની માહિતી એકઠી કરે છે.

પી.ટી.સી. દ્વિતીય વર્ષ  
પ્રશ્નપત્ર - 10  
સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ

કુલ ગુણ 50

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતા વિધાન
10.2.1	પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..... ભારતીય સંસ્કૃતિના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સંસ્કૃત ભાષાનું મહત્વ અને ગૌરવ સમજે છે.
10.2.2	સંસ્કૃત ભાષા-સાહિત્યની ગૌરવશાળી બાબતો અને કૃતિઓના માધ્યમથી તેના ગૌરવનો પરિચય મેળવે છે.
10.2.3	સંસ્કૃત ભાષાના અધ્યાપનની પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં તેના અભ્યાસક્રમ અને વિવિધ પદ્ધતિઓ જાણે છે અને સંભાષણ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે. વિવિધ એકમોમાંથી સ્કૂટ થતાં મૂલ્યો જાણી તેના ઉપર ઝોક આપે છે.
10.2.4	ધોરણ- 6 અને ધોરણ-7 ના સંસ્કૃત વિષયની ક્ષમતાઓના દૃઢીકરણ માટે મૌખિક, ક્રિયાત્મક અને લેખિત સ્વાધ્યાયપત્રો તૈયાર કરે છે.
10.2.5	શુદ્ધ અને સુવાચ્ય લેખન માટેની વિવિધ રીતોનો ઉપયોગ કરે છે.
10.2.6	સંસ્કૃત ભાષા-સાહિત્યના શ્લોકોના ગાનનું મહત્વ સમજે છે અને તેનું ગાન કરે છે.
10.2.7	ધોરણ- 6 અને ધોરણ-7 ના સંસ્કૃતભાષાના પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ વિષયવસ્તુને સમજાવવામાં ઉપયોગી થાય તેવા વ્યાકરણના મુદ્દાઓ જાણે છે અને સ્પષ્ટ સમજ સાથે તેનો ઉપયોગ કરે છે.

## વિભાગ : 2

### પાંચ કાર્ય કૌશલ્ય ક્ષેત્રો (બન્ને વર્ષોમાં સમાન)

દરેક શિક્ષકે માત્ર વર્ગખંડમાં જ નહીં, પરંતુ શાળા તેમજ સમાજમાં પણ વ્યાવસાયિક પ્રેક્ટિશનર બનવું જોઈએ. કોઈપણ સારા શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમની સફળતાનો આધાર માત્ર શિક્ષકના વ્યાવસાયિક જ્ઞાન, ક્ષમતાઓ કે પ્રતિબદ્ધતા પર નથી હોતો, પરંતુ રોજબરોજ તેમજ હરપળે વિવિધ ક્ષેત્રે તેનાં વાસ્તવિક કાર્યકૌશલ્યો પર પણ હોય છે. લાયકાતની આ સંકલ્પના ઉપરાંત ઉચ્ચ સ્તરના વ્યાવસાયિક કાર્યકૌશલ્યમાં રૂપાંતર પામતી લાયકાતની સંકલ્પના પણ સ્વીકારવી જોઈએ. શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ એવો હોવો જોઈએ કે જેથી પ્રત્યેક પ્રશિક્ષણાર્થી નીચેનાં પાંચ કાર્યકૌશલ્ય ક્ષેત્રમાં પારંગતતા પ્રાપ્ત કરે.

#### કાર્યકૌશલ્ય ક્ષેત્રો

1. વર્ગ કાર્યકૌશલ્ય
  - 1.1 વર્ગશિક્ષણ કાર્ય
  - 1.2 વર્ગ વ્યવસ્થાપન કાર્ય
  - 1.3 વર્ગમાં મૂલ્યાંકન કાર્ય
2. શાળા કક્ષાએ કાર્યકૌશલ્ય
  - 2.1 શાળા પ્રાર્થના સંમેલનનું આયોજન અને સંચાલન
  - 2.2 શાળા સફાઈ અને સુશોભનનું આયોજન અને સંચાલન
  - 2.3 વિવિધ ઉત્સવ ઉજવણીનું આયોજન અને સંચાલન
  - 2.4 શાળા બાગ - ઉછેર અને માવજત
3. શાળા બહારની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓના સંચાલનનું કાર્યકૌશલ્ય
  - 3.1 શૈક્ષણિક પ્રવાસ - પર્યટનનું આયોજન અને સંચાલન
  - 3.2 શિક્ષણાનુભવ સ્થળોની મુલાકાતનું આયોજન અને સંચાલન
  - 3.3 શિક્ષકોની જ્ઞાનવર્ધક સભાનું આયોજન અને સંચાલન
  - 3.4 વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમનું આયોજન અને સંચાલન
  - 3.5 ગ્રામસફાઈ અને શ્રમકાર્યનું આયોજન અને સંચાલન
4. મા-બાપ/વાલી સાથે સંબંધો સ્થાપવાનું કાર્યકૌશલ્ય
  - 4.1 શાળા પ્રવેશોત્સવનું આયોજન અને સંચાલન
  - 4.2 સતત ગેરહાજર રહેતા અને ઊંઠ જવાની અણી પર હોય તેવાં બાળકોનાં મા-બાપ /વાલીની મુલાકાત
  - 4.3 બાળકોની સમસ્યા સંબંધે મા-બાપ/વાલીની મુલાકાત
  - 4.4 તેજસ્વી બાળકોની ઉત્કૃષ્ટતાની પ્રાપ્તિ માટે મા-બાપ/વાલીની મુલાકાત
5. સ્થાનિક સમાજ સાથેના વ્યવહારનું કાર્યકૌશલ્ય
  - 5.1 ગામમાં સમાજની ઉપસ્થિત અને સહયોગમાં સામાજિક, રાષ્ટ્રીય અને ધાર્મિક ઉત્સવોની ઉજવણીનું આયોજન અને સંચાલન
  - 5.2 વિવિધ ઝુંબેશો અને અભિયાન સંબંધી આયોજન અને સંચાલન
  - 5.3 મેળા જેવા પ્રસંગે વિદ્યાર્થીઓની મદદથી આયોજન અને સંચાલન

#### 1. વર્ગ કાર્યકૌશલ્ય :

શિક્ષકને સોંપાયેલાં બાળકોનું શિક્ષણ તે શિક્ષકનું પ્રથમ અને મોખરાનું કાર્ય હોવાથી વર્ગ કક્ષાએ કાર્યકૌશલ્ય સૌથી મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. જે પરિસ્થિતિ હોય તેમાં વર્ગનાં બાળકોને શક્ય તેટલું ઉત્તમ શિક્ષણ આપી શકાય તે માટે

તેમની પાસે ઉત્તમ કક્ષાના પ્રયત્નની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. આ માટે શિક્ષણ વ્યવહાર, મૂલ્યાંકન અને વ્યવસ્થાપનની વ્યૂહરચનાઓ માટે આવશ્યક એવાં કૌશલ્યો, ક્ષમતાઓ, વલણો અને અભિગમોની પ્રાયોગિક પ્રાપ્તિની અપેક્ષા છે. તેથી પૂર્વસેવાકાલીન શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમના એક ભાગ તરીકે આ અને આવી વર્ગકક્ષાની સક્ષમ અને અસરકારક કામગીરી બજાવવા પ્રશિક્ષણાર્થીએ સજ્જતા કેળવવાની રહેશે.

## 2. શાળા કક્ષાએ કાર્યકૌશલ્ય:

વર્ગખંડ કાર્યકૌશલ્ય ઉપરાંત જે શાળામાં કામ કરે છે તે શાળા પ્રત્યે તેની ભૂમિકા તેમજ જવાબદારીઓ શિક્ષકે અદા કરવી પડે. સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને રાષ્ટ્રીય ઉત્સવોની ઉજવણી, પ્રદર્શનો, સ્પર્ધાઓ જેવી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાંથી ઉદભવતા આંતરવ્યવહારોનું સંચાલન એ અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાનો એક મહત્વનો ભાગ છે. આવાં કાર્યકૌશલ્યોમાં સમગ્ર શાળા પરિવારનો સહયોગ અને રુચિ પેદા કરવા માટે સુસજ્જ શિક્ષક સમગ્ર શાળા પરિવારને ગતિશીલ કરી શકે છે. તેથી માત્ર અસરકારક શિક્ષણ માટે શાળાનું વાતાવરણ સુધર એટલું જ પર્યાપ્ત નથી, પરંતુ સમગ્ર શાળા-પરિવારના સર્વોચ્ચ વિકાસ માટે શાળાની એક ઉદાત પ્રતિભા ઊપસે એ પણ જરૂરી છે.

## 3. શાળા બહારની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓના સંચાલનનું કાર્યકૌશલ્ય:

વિવિધ અભ્યાસકીય અને જીવલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ, ક્ષેત્ર મુલાકાતો, સમાજ સાથેના વ્યવહારો, સમાજસ્રોતોનો ઉપયોગ તેમજ અન્ય શક્ય સ્રોતોની ઓળખ થવી તે શાળા બહારની દુનિયા સાથે શાળાનો ઘનિષ્ઠ સંબંધ વિકસાવવા માટેનાં કેટલાંક પાસાં છે. શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ દરમિયાન આ અંગેની જાણકારી પ્રશિક્ષણાર્થીને હોવી જરૂરી છે. એટલું જ નહીં, પરંતુ આ ક્ષેત્રોમાં તેમના કાર્યકૌશલ્યની ભૂમિકા સમજવા માટે આવી પ્રવૃત્તિઓનાં આયોજન, વ્યવસ્થાપન અને સંચાલનમાં સહભાગી થવું પડશે.

## 4. મા-બાપ / વાલીઓ સાથે સંબંધો સ્થાપવાનું કાર્યકૌશલ્ય:

વિદ્યાર્થીઓના અભ્યાસની પ્રગતિની ચર્ચા, વિદ્યાર્થીની ક્યાશ દૂર કરવામાં વાલી સહયોગ અને વિદ્યાર્થીના અનિયમિત હાજરીની સમસ્યા જેવી બાબતો શિક્ષક-વાલીના વ્યવહાર સાથે પ્રત્યક્ષ રીતે સંબંધિત છે. સતત દશ દિવસ સુધી ગેરહાજર રહેનાર વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનો તાત્કાલિક સંપર્ક સાધવાથી ઊંઠી જનાર બાળકોની સંખ્યામાં ઘટાડો જોવા મળ્યાનાં દૃષ્ટાંતો છે. આવી નાની નાની બાબતો પર પણ જો ધ્યાન રાખવામાં આવે તો શિક્ષણની પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિમાં બહુ મોટો ફરક જોવા મળે. આ ક્ષેત્રે શિક્ષકોએ પોતાની ભૂમિકા નિભાવવા માટે તૈયાર રહેવું પડે. આ સંદર્ભમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ મા-બાપ/વાલી સાથેના વ્યવહાર માટેનું કાર્યકૌશલ્ય કેળવવું પડશે.

## 5. સ્થાનિક સમાજ સાથેના વ્યવહારનું કાર્યકૌશલ્ય:

સમગ્ર શાળા શિક્ષણ ઉપરાંત પ્રાથમિક શિક્ષણના સર્વત્રીકરણમાં ખાસ કરીને ગ્રામ શિક્ષણ સમિતિ તેમજ તેના જેવી અન્ય સંસ્થાઓ આગામી વર્ષોમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવશે. શાળાના યોગ્ય વિકાસ અને તેના સ્રોતો તેમજ પ્રવૃત્તિઓની વૃદ્ધિ માટે આ સંસ્થાઓ સાથેનો પારસ્પરિક વ્યવહાર આવશ્યક બનશે. આથી શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમમાં આ બાબતને યોગ્ય સ્થાન અને મહત્ત્વ આપવું જોઈએ. આથી પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ સમાજ સાથેના વ્યવહાર માટેનું કાર્યકૌશલ્ય કેળવવું પડશે.

આ કાર્યકૌશલ્ય ક્ષેત્રોનો પારસ્પરિક વ્યવહાર, પ્રશિક્ષણના સિદ્ધાંતોમાં આવરી લીધેલું જ્ઞાનાત્મક પાસું નક્કી કરે છે. શિક્ષણના સિદ્ધાંતો અને કાર્યકૌશલ્ય વચ્ચેના ગાઢ સંબંધો નીતિમાં આયોજિત થયેલ બાબતોની સિદ્ધિની માત્રા ઊંચી લઈ જાય છે.

## વિભાગ : 3

### પાંચ પ્રતિબદ્ધતા ક્ષેત્રો (બંને વર્ષોમાં સમાન)

એકવીસમી સદીના શિક્ષણ માટેના મુખ્ય ઉદ્દેશોમાંનો એક ઉદ્દેશ એ સામાજિક સંબંધ છે. આજની સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને આર્થિક વાસ્તવિકતાઓને કારણે ઉદભવતા કેટલાક તણાવો, ખેંચ તથા નિવારી શકાય તેવી અસમાનતા સંદર્ભમાં આ ઉદ્દેશની ભૂમિકા સહેલાઈથી સમજી શકાય તેમ છે. સક્ષમ શિક્ષકો પોતાની વ્યાવસાયિક નિપુણતા અને સુસંગત ક્ષમતાઓનો યોગ્ય ઉપયોગ કરીને મહદ્ અંશે મોટાભાગની સમસ્યાઓ નિશ્ચિતપણે હલ કરી શકે. જો કે તેઓ શાળામાં વાલીઓ સાથે અને સમાજના અન્ય સભ્યો સાથે કેવી રીતે પોતાની આદર્શ ભૂમિકા ભજવે છે તે પર બધી બાબતોનો આધાર છે.

આમ કરવા માટે કેટલીક માનવીય લાક્ષણિકતાઓ તેણે પ્રાપ્ત કરવી પડશે અને તેનો વિવિધ વ્યવહારોમાં વાસ્તવિક રીતે ઉપયોગ કરવો પડશે. પોતાનાં બધાં કાર્યો અને પ્રવૃત્તિઓમાં જે હંમેશાં વફાદાર છે, પોતાના મિત્રવર્તુળ અને વાલીઓની જ ટીકા પ્રત્યે નહીં, પણ નાનાંઓની ટીકા પ્રત્યે પણ જે સહિષ્ણુ છે અને પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીને જે શુદ્ધ ભાવથી ચાહે છે તે જ સાચો શિક્ષક બની શકે. ખાસ કરીને જે વિદ્યાર્થીઓ સાથે લાગણીપૂર્વક અને ખંતથી કામ લેવાનું છે તેવા વિદ્યાર્થીઓની આવેગાત્મક જરૂરિયાતો પ્રત્યે શિક્ષકોએ ખરી રીતે સંવેદનશીલ રહેવું જોઈએ. શિક્ષકો તેમની સહિષ્ણુતા, નમ્રતા અને વિનયપૂર્વકના વ્યવહારને લીધે વિદ્યાર્થીઓને, વાલીઓને અને સમાજને વહાલા લાગે છે અને શિક્ષણની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં તેમની શ્રદ્ધા ઉદાત થાય છે. શિક્ષકો પાસે શિક્ષક તરીકેનું સુવ્યાખ્યાયિત દર્શન હોવું જોઈએ કે જે તેમને વધુ સારું કાર્ય કરવા પ્રેરે એટલું જ નહીં, પરંતુ પોતાની શિક્ષક તરીકેની આદર્શ ભૂમિકા ભજવવામાં પણ મદદરૂપ બને.

શિક્ષકોની વ્યાવસાયિક ક્ષમતાઓ સાથે જ્યારે આ લાક્ષણિકતાઓ વણી લેવાય ત્યારે તેમની વ્યવસાય પ્રત્યેની પ્રતિબદ્ધતા અને સ્વાર્પણની ઉત્તમ કક્ષાએ ખાતરી થશે, જે બધા જ વિદ્યાર્થીઓ માટે સમાન તક અને સફળતા પૂરી પાડશે. ભારતના ભાવિ નાગરિકો તૈયાર કરવામાં અને શિક્ષકની કાર્યભૂમિકાને નવો ઓપ આપવામાં પ્રતિબદ્ધતા ક્ષેત્રો ખરેખર અગત્યનો ભાગ ભજવશે. આથી પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ નીચે દર્શાવેલ પાંચ પ્રતિબદ્ધતા ક્ષેત્રો આત્મસાત્ કરવાનું અપેક્ષિત છે.

### પ્રતિબદ્ધતા ક્ષેત્રો

#### 1. વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા

- 1.1 વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે પ્રેમ
- 1.2 વિદ્યાર્થીઓની ભૂલો અને તેમની બાલસહજ તોફાનમસ્તી પ્રત્યે સહિષ્ણુતા
- 1.3 વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિ અને તેમના વિકાસ પ્રત્યે લગાવ
- 1.4 વિદ્યાર્થીઓના સશક્તિકરણમાં રસ
- 1.5 વિદ્યાર્થીઓના જીવનની ગુણવત્તા પ્રત્યે કાળજી

#### 2. સમાજ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા

- 2.1 ધનિક કે ગરીબ, શિક્ષિત કે નિરક્ષર મા-બાપોનાં બાળકો પ્રત્યે સમતાનો ભાવ
- 2.2 કુરિવાજ, વહેમ, અને અંધશ્રદ્ધાથી પીડિત સમાજ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ અને સમજાવટપૂર્વકનો વ્યવહાર
- 2.3 સ્થાનિક સમાજ પ્રત્યે નિષ્ઠા

#### 3. વ્યવસાય પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા

- 3.1 પોતાના શિક્ષક તરીકેના વ્યવસાયનું ગૌરવ
- 3.2 પોતાની વ્યાવસાયિક સજ્જતા અને પ્રગતિની તમન્ના

#### 4. ઉત્કૃષ્ટતાની સંપ્રાપ્તિ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા

- 4.1 વિદ્યાર્થીઓનું પરિણામ ઉત્કૃષ્ટ આવે તે માટે જાગૃતિ
- 4.2 અધ્યયન-અધ્યાપનમાં ઉત્કૃષ્ટ કક્ષાની સંપ્રાપ્તિ
- 4.3 પોતાનું દરેક કાર્ય ઉત્કૃષ્ટતાની કક્ષાએ કરવાની લગની



## 5. જીવનનાં મૂળભૂત મૂલ્યો પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા

5.1 સત્ય, પ્રેમ, તટસ્થતા, પ્રામાણિકતા, સમયપાલન, સહકાર વગેરે મૂલ્યોનું આત્મસાતીકરણ

### 1. વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા:

વિદ્યાર્થીને અધ્યયન કરતો અને વિકસતો કરવાની પોતાની શક્તિની કસોટી પર શિક્ષકની સફળતાન આધારે છે. અધ્યયન એ એક એવું વલણ છે કે જે શાળા કક્ષાએ પાંગરવા માંડે છે અને આજીવન વિકસતું રહે છે. વિદ્યાર્થી બનવું તે આનંદદાયક અને ફળદાયક અનુભવ છે એવું જ્યારે વિદ્યાર્થી અનુભવે ત્યારે જ આ શક્ય બને. તે માત્ર શીખનારને જ આનંદ આપે છે તેવું નથી, પણ શીખનારની કાળજી રાખનાર તેમજ તેને ચાહનાર શિક્ષકને પણ આનંદ આપે છે. શિક્ષકના સલામત હાથમાં રહેવું તે શીખનાર માટે આહલાદક અનુભવ છે. બાળકો માટેનો સાચો પ્રેમ અને વાત્સલ્ય, તેમની બાલસહજ તોફાન-મસ્ત પ્રત્યે તેના શૈક્ષણિક અર્થઘટનના સંદર્ભમાં સહિષ્ણુતા, તેમની પ્રગતિ અને વિકાસ પ્રત્યેની નિષ્ઠા, બાળકોના ગુણવત્તાપૂર્ણ જીવન વિકાસ માટેની કાળજી અને તેમના માનવીય સશક્તીકરણ અંગેની નિસ્ખતને વિદ્યાર્થી પ્રત્યેની પ્રતિબદ્ધતા કહી શકાય. આવી પ્રતિબદ્ધતા પ્રત્યેક શિક્ષકના કાર્યની અસરકારકતા જરૂર વધારશે.

શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન શીખવતી વખતે બાળકો પ્રત્યેના સાચા પ્રેમ અને સહિષ્ણુતાને અનુબંધિત કરવા જોઈએ. શિક્ષકે પોતાના વર્તનનું વિશ્લેષણ કરવું જોઈએ અને આવેગાત્મક વ્યક્તિગત અનુભવોને નોંધવા જોઈએ કે જેથી તે અંગેના પ્રત્યાઘાતો સમજી શકાય અને તે પરથી પોતાનું વર્તન સુધારી શકાય. પ્રતિબદ્ધતા ઘડતર માટે સ્વ-વિશ્લેષણ એ મહત્વની પ્રક્રિયા છે. બાળકોની વૃદ્ધિ અને વિકાસ પર શિક્ષકની અસહિષ્ણુતા તથા આક્રમકતાની જે અવળી અસર થાય છે તે પણ તેમણે જાણવી જોઈએ. પોતાના માર્ગદર્શન હેઠળ વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તે માટે શિક્ષકોએ પ્રયાસો કરવા જોઈએ. અધ્યયનને અસરકારક બનાવવા આ પ્રતિબદ્ધતા શિક્ષકો માટે અત્યંત તાકીદની છે. તેથી પ્રશિક્ષણાર્થીમાં શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ દરમિયાન તે ઠસાવવી જોઈએ.

### 2. સમાજ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા:

શિક્ષકોએ એ પણ યાદ રાખવું ઘટે કે તેઓ વ્યક્તિગત રીતે તેમજ સામૂહિક રીતે સ્થાનિક સમાજ માટે જવાબદાર છે. તેઓએ તેની વફાદારીપૂર્વક સેવા કરવી જોઈએ. આ સેવા વિવિધ પ્રકારની હોઈ શકે. દા.ત. ભૂતકાળમાં શિક્ષણનો હક્ક જેમને પ્રાપ્ત થયો નથી તેવા સમાજના વર્ગો પ્રત્યે ખાસ ધ્યાન અને નિષ્ઠા જરૂરી છે. તેવી જ રીતે સમાજના નબળા અને વંચિત વર્ગના વાલીઓનાં બાળકો પણ વિશિષ્ટ કાળજી અને સ્નેહ ઝંખે છે. એટલે તેમને શિક્ષિતોની હરોળમાં જોડાવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા તે માત્ર તેમને માટે જ લાભદાયી છે તેવું નથી, પણ સમાજ માટે પણ સમગ્રતયા લાભદાયી છે. તેમનાં ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન, કૌશલ્યો અને વલણો સમગ્ર સમાજના જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે વધુ ફળદાયી બનશે. સમાજના આ વર્ગના પ્રૌઢોને પ્રૌઢશિક્ષણ વર્ગોમાં જોડાવા માટે પ્રોત્સાહિત કરી શકાય, અને શાળામાં ભરતી થઈ શકે તેવી ઉંમરનાં બધાં જ બાળકોને પ્રાથમિક શાળામાં અથવા અવૈધિક શિક્ષણના વર્ગોમાં દાખલ કરી શકાય. આ વ્યવસ્થા તેમને શિક્ષિત કરવામાં મદદરૂપ થશે અને તે દ્વારા સમાજની તેમજ તેમના જીવનની ગુણવત્તા સુધારવામાં તે તેમનો ફાળો આપી શકશે.

શિક્ષકની સમાજ પ્રત્યેની પ્રતિબદ્ધતા એટલે....

- ગરીબ તથા નિરક્ષર મા-બાપના બાળકો માટે સમાનતાની ભાવના વિકાસવવી.
- બાળકોના સમૃદ્ધીકરણ માટે મા-બાપે માર્ગદર્શન આપવું.
- શાળા વિકાસ માટે સમાજને કાર્યાન્વિત કરવા સ્વેચ્છાએ પહેલ કરવી.
- નામાંકન ઝુંબેશમાં સ્વેચ્છાએ સક્રિય ભાગીદારી નોંધાવવી.

સમાજ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધ શિક્ષક સમાજના સભ્યો સાથે ઝડપથી તાદાત્મ્ય સાધશે. એકવાર આટલું સિદ્ધ થય તો ભૌતિક સગવડોની દૃષ્ટિએ શાળા માટે શ્રોતો ઊભા કરવા, બાળકોના અધ્યયનને પ્રોત્સાહિત કરવા, માર્ગદર્શ આપવા અને મહત્તમ સ્તરે પહોંચાડવા માટે સમાજને કાર્યાન્વિત કરવામાં કોઈ સમસ્યા રહેશે નહીં. જે સમાજમાં શિક્ષક સેવા કરે છે તે સમાજના તેઓ સાચા મિત્રો, તત્વજ્ઞાનીઓ અને માર્ગદર્શકો છે એવી પ્રતીતિ કરાવશે તો તેમને માન મળશે. સમગ્ર સમાજ માટે શિક્ષકનું વર્તન હકારાત્મક અને સાનુકૂળ હશે તો સમાજ તેની કદર કરશે. સ્થાનિક સમાજ પ્રત્યે શિક્ષકોની પ્રતિબદ્ધતા ધીમે ધીમે સમગ્ર સમાજ પ્રત્યે વિસ્તરવી જોઈએ. જ્યારે શિક્ષકો દેશના ઘડવૈયાઓ ગણાય છે ત્યારે સમાજના

સર્વોચ્ચ વિકાસ માટે સર્જનાત્મક અને અર્થપૂર્ણ રીતે પોતાનો ફાળો આપી શકે તે હેતુથી પ્રશિક્ષણાર્થીઓમાં આ પ્રતિબદ્ધતા વિકસાવવાનું અત્યંત મહત્વનું છે.

ટૂંકમાં, પ્રશિક્ષણાર્થીઓ સ્થાનિક સમાજને સમજવા શાળા અને સમાજ સંબંધી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં સ્વેચ્છાએ સહભાગી બનવું પડશે. વિદ્યાર્થી, કુટુંબ, સ્થાનિક, સ્થાનિક સમાજ અને વિશાળ સમાજની પ્રગતિ માટે, સમૃદ્ધ માનવીય સ્ત્રોત વિકસાવવા માટે પ્રશિક્ષણાર્થીએ તેનાં રોજબરોજનાં કાર્યોનાં મૂલ્યો આત્મસાત્ કરવાં પડશે.

### 3. વ્યવસાય પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા:

આ પ્રતિબદ્ધતા ક્ષેત્રમાં બે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે :

1. શિક્ષકના વ્યવસાયમાં હોવા અંગેનું ગૌરવ
2. વ્યાવસાયિક વિકાસ માટેની તીવ્ર ઈચ્છા

આંતરિક અદમ્ય પ્રેરણા કે વ્યવસાય માટેના પ્રેમને લીધે નહીં, પરંતુ પરિસ્થિતિની વિવશતાને કારણે ઘણા લોકો આ વ્યવસાયમાં જોડાય છે. ખરું જોતાં તેઓ આ વ્યવસાયમાં જોડાય છે. ખરું જોતાં તેઓ આ વ્યવસાયમાં જોડાયા જ છે, ત્યારે તેમણે સ્પષ્ટ સમજી લેવું જોઈએ કે જ્યાં સુધી તેઓ આ વ્યવસાયમાં છે ત્યાં સુધી આ વ્યવસાયનું ગૌરવ અનુભવવું જોઈએ.

તેમણે એ પણ જાણી લેવું જોઈએ કે આ ખૂબ મોટી જવાબદારીયુક્ત ઉમદા વ્યવસાય છે, કારણકે સમાજ પોતાનાં બાળકોને તેમના શિક્ષણ, વિકાસ અને યોગ્ય સમાજકરણ માટે તેમના હાથમાં સોંપે છે. અધ્યયન પ્રક્રિયાનાં મૂળતત્વો સમજવાં એ શિક્ષક પાસે રાખવામાં આવતી ઘણી અપેક્ષાઓ પૈકીની એક છે. શિક્ષણ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓનું સશક્તીકરણ થાય છે. આ પ્રક્રિયામાં શિક્ષકોની સંપૂર્ણ સામેલગીરી હોવી જરૂરી છે.

શાળા સમય દરમિયાન અને તે પછી પણ નિષ્ઠાવાન શિક્ષકનું મન વિદ્યાર્થીઓના વ્યક્તિગત અને સામૂહિક વિકાસ અને તેમનાં કાર્યકૌશલ્યોની સુધારણા અંગે જ રોકાયેલું રહે છે. તેમને સોંપવામાં આવેલા વિદ્યાર્થીઓના માત્ર સર્વોચ્ચ વિકાસ માટે જ તેઓ વિચારે તેવું નથી, પણ પોતાના વ્યાવસાયિક વિકાસ અંગે પણ નિષ્ઠાવાન શિક્ષકો ખૂબજ જહેમત ઉઠાવે છે. વ્યવસાયની ઉદાત્તતાને અનુરૂપ વ્યાવસાયિક નીતિ તેઓ અપનાવે છે. આ સૂચવે છે કે :

- (1) એક વાર શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમનો સ્વીકાર કર્યા પછી પ્રશિક્ષણાર્થીએ તે કાર્યક્રમની સાથે સંપૂર્ણપણે તાદાત્મ્ય સાધવું જોઈએ અને શિક્ષક થવાનું ગૌરવ લેવું જોઈએ.
- (2) પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ આ વ્યવસાયની ઉદાત્તતા પરત્વે પ્રતિબદ્ધતા વિકસાવવી જોઈએ કે જે વ્યવસાય ભારતમાં એક જમાનામાં પરાકાષ્ટાએ હતો અને જેને લીધે આજે પણ ઘણા શિક્ષકોએ પોતાના કાર્યકૌશલ્યો અને વર્તનના આધારે ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.
- (3) જ્યારે જ્યારે પ્રસંગ પેદા થાય ત્યારે ત્યારે પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ સાથી શિક્ષકો તેમજ અન્ય કેળવણીકારો સાથે સામૂહિક કાર્યમાં તેમના પ્રત્યે યોગ્ય માન સાથે સહપંથીપણું દાખવવું જોઈએ.

આમ, વ્યવસાય પ્રતિબદ્ધતા શિક્ષક પ્રશિક્ષણનો અંતર્ગત ભાગ છે, કારણકે આવી પ્રતિબદ્ધતા કેળવ્યા વિના શિક્ષક વ્યવસાયની ઉદાત્તતા અથવા તેમની સાચી કાર્યભૂમિકા સમજી નહીં શકે.

### 4. ઉત્કૃષ્ટતાની સંપ્રાપ્તિ પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા:

વ્યવસાયનિષ્ઠ શિક્ષકની અગ્રિમ ચાહના તો પોતાના તેમજ પોતાના વિદ્યાર્થીઓના જ્ઞાન અને ઉત્કૃષ્ટતા માટેની પ્રાપ્તિ છે. તેમનાં વાણી અને વર્તન તેમજ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને જ્ઞાનસંચારના કાર્યકૌશલ્ય દ્વારા ઉત્કૃષ્ટતા પ્રાપ્ત કરવા માટે તેઓ હંમેશાં તત્પર હોય છે. વધુ ને વધુ સારા શિક્ષક થવા માટેના સતત પ્રયત્નો દ્વારા સમગ્ર અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ઉત્કૃષ્ટતા સિદ્ધ કરવાના પુરુષાર્થ દ્વારા આ પ્રથમ કક્ષાની ચાહનાનો વિકાસ કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

### 5. જીવનના મૂળભૂત મૂલ્યો પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા:

સાંપ્રત સમયમાં મૂલ્યોના હાસના સંદર્ભમાં શિક્ષકની મૂલ્યનિષ્ઠા તાકીદની અને મહત્વની છે. મૂલ્યપ્રણાલી હંમેશા રડારની જેમ કાર્ય કરે છે, અને તે વ્યક્તિએ વ્યક્તિએ તેમજ સમાજે સમાજે ભિન્ન હોવા છતાં માનવીને અનુસરવા

માટેનો માર્ગ દર્શાવે છે. બંધારણમાં દર્શાવેલ મૂલ્યો ઉપરાંત કેટલાંક જીવન મૂલ્યો છે, જે શિક્ષકના વર્તનમાં તેમજ તેના મન, કર્મ અને વાણીમાં પ્રતિબિંબિત થવાં જરૂરી છે. એમાં પ્રામાણિકતા, સહકાર, સ્નેહ, સત્ય, અનાત્મલક્ષીપણું, નિયમિતતા, ચોકસાઈ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. શિક્ષક એક આદર્શ ભૂમિકામાં આ મૂલ્યોને આચારમાં મૂકે તો વિદ્યાર્થીઓના ગ્રહણશીલ મન પર ધારી અસર ઉપજાવી શકે, જેથી કરીને વિદ્યાર્થીઓ જાણ્યે અજાણ્યે ધીમે ધીમે પોતાના વ્યક્તિત્વના અંતર્ગત ભાગ તરીકે આ મૂલ્યોને અપનાવે છે. આથી શિક્ષક પ્રશિક્ષણ પ્રણાલીએ આવાં મૂલ્યો પરત્વે સજાગ રહેવું જોઈએ. શિક્ષક પ્રશિક્ષણ અભ્યાસક્રમમાં દર્શાવેલી મૂલ્યઘડતરની વિવિધ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા, શિક્ષક-પ્રશિક્ષણના કાર્યક્રમના ભાગરૂપે આવાં મૂલ્યો પ્રશિક્ષણાર્થીઓમાં કેળવવાં જોઈએ.

ઉપરોક્ત પાંચ પ્રતિબદ્ધતાનાં ક્ષેત્રો અને તે હેઠળની પ્રતિબદ્ધતાઓ પ્રશિક્ષણાર્થી આત્મસાત્ કરી શકે તેવું વાતાવરણ દરેક અધ્યાપન મંદિરમાં નિર્માણ કરવા માટેનો સંનિષ્ઠ પુરુષાર્થ કરવાનો રહેશે.

**વિભાગ : 4**  
**પ્રાયોગિક શિક્ષણ કાર્ય (બન્ને વર્ષોનું)**

પ્રાયોગિક પાઠો :

(1) પ્રત્યેક વર્ષે કરવાનું કાર્ય:

**પ્રાયોગિક પાઠોનું માળખું**

ક્રમ	વિષય	પ્રથમ વર્ષ	દ્વિતીય વર્ષ
૧.	ગુજરાતી	૩	૩
૨.	ગણિત	૪	૩
૩.	પર્યાવરણ	૩	૦
૪.	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી	૦	૩
૫.	સમાજિક વિજ્ઞાન	૦	૩
૬.	હિન્દી	૧	૧
૭.	સંસ્કૃત	૦	૧
૮.	અંગ્રેજી	૧	૧
૯.	શા.શિ.	૧	૧
૧૦.	ચિત્ર	૧	૦
૧૧.	સંગીત	૧	૦
૧૨.	કમ્પ્યુટર	૦	૧
૧૩.	પ્રવૃત્તિ પાઠ	૧	૧
૧૪.	સમવાય પાઠ	૧	૧
૧૫.	સંયુક્ત પાઠ	૧	૧
૧૬.	માઈક્રો ટીચીંગ	૨(ચાર કૌશલ્યોના બે પાઠ ગણવા)	૦
	<b>કુલ પાઠોની સંખ્યા</b>	<b>૨૦</b>	<b>૨૦</b>

પ્રથમ વર્ષમાં વૈકલ્પિક પાઠ તરીકે કમ્પ્યુટર અને બીજા વર્ષમાં સંગીત રહેશે.

❁ નોંધ:-

- 1) ઉપરોક્ત બધાં પાઠો ક્ષમતાકેન્દ્રી રહેશે.
- 2) ઉપર દર્શાવેલા 20 પ્રાયોગિક પાઠ પૈકી 5 પ્રાયોગિક પાઠ ઈન્ટર્નશીપ દરમિયાન જે પ્રાયોગિક શિક્ષણકાર્ય થાય તેમાંથી ગણવાના રહેશે.( આ અંગે પરિપત્ર કરવામાં આવેલ છે.)
- 3) પ્રત્યેક પ્રશિક્ષણાર્થી ને પ્રત્યેક શ્રેણીમાં પ્રત્યેક વિષયના અને જુદા જુદા એકમો વિષે પાઠ આપવાની તક મળે તે રીતે પ્રાયોગિક શિક્ષણ કાર્યનું આયોજન કરવું.
- 4) પ્રત્યેક વર્ષ માટે જે પ્રાયોગિક પાઠોની સંખ્યા આપી છે તે ઓછામાં ઓછાં કાર્યનું પ્રમાણ છે. જ્યારે જરૂર જણાય ત્યારે પ્રિન્સિપાલશ્રી વધારે પ્રાયોગિક પાઠો ગોઠવી શકશે.

(2) અવલોકન કાર્ય- પ્રત્યેક વર્ષ

1. 10 પાઠો - અધ્યાપકો દ્વારા અપાતા દાર્શનિક પાઠો
2. 30 પાઠો - સહાધ્યાયીઓના પ્રાયોગિક પાઠો

### (3) ઈન્ટર્નશીપ (પ્રથમ વર્ષ માટે)

પ્રથમ વર્ષના દરેક પ્રશિક્ષણાર્થીએ 10 દિવસના ઈન્ટર્નશીપમાં પ્રત્યક્ષ શિક્ષણકાર્ય અને અવલોકન કાર્ય ઉપરાંત સમાજસેવા , વાલી સંપર્ક, સમાજ સંપર્ક અને શ્રમનું કાર્ય પણ કરવાનું રહેશે. ઈન્ટર્નશીપ તાલીમાર્થીઓ અપડાઉન કરી શકે તેવા સ્થળોએ ગોઠવવી.

(4) ઈન્ટર્નશીપ (દ્વિતીય વર્ષ માટે) : શૈક્ષણિક વર્ષ 2008-09થી દ્વિતીય વર્ષમાં 10-10 દિવસોના કુલ બે તબક્કામાં ઈન્ટર્નશીપનું આયોજન કરવાનું રહેશે. ઈન્ટર્નશીપ સંબંધી સંપૂર્ણ જાણકારી અને માર્ગદર્શન અર્થે એક મોડેયુલ તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં દર્શાવ્યા મુજબ ઈન્ટર્નશીપ પ્રોગ્રામ ગોઠવવો. ઈન્ટર્નશીપ તાલીમાર્થીઓ અપડાઉન કરી શકે તેવા સ્થળોએ ગોઠવવી.

### (5) શૈક્ષણિક સાહિત્ય નિર્માણ

દરેક પ્રશિક્ષણાર્થીએ વર્ષ દરમિયાન ચાર ક્ષમતાકેન્દ્રી શૈક્ષણિક ઉપકરણો તૈયાર કરી પોતાના પ્રાયોગિક કાર્યમાં ઉપયોગમાં લેવાના રહેશે. આ ઉપકરણો તૈયાર કરવાનું કાર્ય અધ્યાપકોના માર્ગદર્શન હેઠળ યોજવું. આ કામગીરીમાં નમૂના, ચિત્રો, ચાર્ટ, આલેખ, સ્લાઈડ, ઓવરહેડ પ્રોજેક્ટર માટેની ટ્રાન્સપરન્સી વગેરે હોઈ શકે.

## વિભાગ : 5

### કાર્ય શિક્ષણ

ગુજરાતમાં વર્ષ 1998થી અમલમાં આવેલા પી.ટી.સી.ના નવા ક્ષમતાકેન્દ્રી અભ્યાસક્રમમાં ઉદ્યોગને સ્થાને કાર્ય શિક્ષણનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો. કાર્ય શિક્ષણના આ વિષય અંતર્ગત વર્તમાન શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં અનિવાર્ય અને અસરકારક એવા બે વિષયો - (1) ટીએલ એમ અને (2) કમ્પ્યુટર વિદ્યાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

ઉપરોક્ત બંને વિષયોના અભ્યાસક્રમો પ્રશ્નપત્ર 8 માં આપવામાં આવ્યા છે.

આ વિષય સૈદ્ધાંતિક અને પ્રાયોગિક એમ બે વિભાગોમાં નીચે પ્રમાણે વિભાજિત છે.

	સૈદ્ધાંતિક	પ્રાયોગિક	કુલ ગુણ
1. ટીએલ એમ	50 ગુણ	00	50
2. કમ્પ્યુટર વિદ્યા	50 ગુણ	50 ગુણ	100

## વિભાગ : 6

### સમૂહજીવન (બંને વર્ષોમાં સમાન)

પૂર્વ સેવા શિક્ષક પ્રશિક્ષણના બે વર્ષ દરમિયાન પ્રશિક્ષણાર્થીઓ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષક તરીકેની સુસજ્જતા પ્રાપ્ત કરે તેમજ વિવિધ પ્રકારની જીવનલક્ષી શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમાં ઉત્કૃષ્ટતા પ્રાપ્ત કરે તે માટે સમૂહ જીવનની પ્રવૃત્તિઓ યોજવી ખૂબ જરૂરી છે. બે વર્ષના તાલીમકાળ દરમિયાન પ્રશિક્ષણાર્થીઓ અનેક પ્રકારની સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ યોજી પોતાની બહુમુખી પ્રતિભા વિકસાવે છે.

ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં સમૂહજીવનની નિશ્ચિત ગુણભાર સાથે આંતરિક મૂલ્યાંકનમાં સમાવવામાં આવેલ છે.

ક્રમ	પ્રવૃત્તિનું નામ	ગુણભાર	ક્રમ	પ્રવૃત્તિનું નામ	ગુણભાર
1	શ્રમ અને સફાઈ	20	6	સમાજસેવા	10
2	પ્રાર્થના સંમેલન	10	7	હાજરી નિયમિતતા	10
3	બુલેટિન બોર્ડ	10	8	રોજનીશી	10
4	સહ અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ	10	9	વર્તણૂક	10
5	પ્રવાસ પર્યટન	10		કુલ ગુણ	100

## વિભાગ : 7

### કલા શિક્ષણ અને શારીરિક શિક્ષણ

નવા ક્ષમતા કેન્દ્રી અભ્યાસક્રમનું ધ્યેય સુસજ્જ, પ્રતિબદ્ધ અને કાર્યકુશળ શિક્ષકોનું ઘડતર કરવાનું છે. આ સંદર્ભમાં તેઓ સાક્ષરી વિષયોની સાથે કેટલીક કલાઓ અને શારીરિક શિક્ષણમાં કુશળતા પ્રાપ્ત કરે તે જરૂરી છે.

અત્રેની પરિષદ દ્વારા આ વિભાગ અંતર્ગત ત્રણ વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જેનું ગુણાંકન સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક (પ્રેક્ટિકલ) ધોરણે અને આંતરિક મૂલ્યાંકનના 'બ' વિભાગ(બાહ્ય વિભાગ) મુજબ કરવામાં આવશે.

પ્રથમ વર્ષ

7.1.1 સંગીત શિક્ષણ:

સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક : કુલ 50 ગુણ

ક્ષમતાઓની યાદી

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

1. 'સંગીત'ની સંકલ્પના સમજે છે.
2. પ્રાથમિક શાળામાં સંગીતનું મહત્વ સમજે છે.
3. તબલાં, ઢોલક, ખંજરી, મંજીરા, વાંસળી, અને હાર્મોનિઅમ જેવાં મુખ્ય વાદ્યોની સામાન્ય વિગતો જાણે છે.
4. ઓછામાં ઓછાં 10 જોડકણાં તથા 25 બાલગીતો વ્યક્તિગત તેમજ સમૂહમાં તાલબદ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે.
5. તાલની વિવિધ રમતોની રજૂઆત કરી શકે છે.
6. 10 બાલગીતો અભિનય સાથે રજૂ કરી શકે છે.
7. ધોરણ-1 થી 4નાં પાઠ્ય પુસ્તકોમાં આપવામાં આવેલ ગીતો લયબદ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે.
8. ગીત/ બાલગીતના ગાન સાથે ખંજરી/ મંજીરા વડે તાલબદ્ધ સંગીત કરી શકે છે.
9. પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ-1 થી 4ના બાળકોને ઉપયોગી એવાં જોડકણાં તથા બાળ ગીતોનો સંગ્રહ કરે છે.

7.1.2 ચિત્રકામ: સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક કુલ - 50 ગુણ

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતાનું નામ
1	રેખા અને રંગોના ગુણધર્મો
2	ગુજરાતના કલાકારો
3.	કેલીગ્રાફી
4.	રંગચક્ર
5.	ભાતચિત્ર
6.	પ્રકૃતિ-નૈસર્ગિક ચિત્ર
7.	પદાર્થ ચિત્ર
8.	સ્મૃતિ ચિત્ર
9.	અક્ષર લેખન
10.	અલંકૃત આકારો
11.	કોલાઝવર્ક
12.	પ્રિન્ટવર્ક-છાપકામ
13.	માટીકામ
14.	નકામી વસ્તુઓમાંથી સર્જનાત્મકતા
15.	રેખા અને રંગોના ગુણધર્મો
16.	ગુજરાતના કલાકારો

### 7.1.3 શારીરિક શિક્ષણ: સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક: કુલ: 50 ગુણ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ.....(અંધ અને અપંગ પ્રશિક્ષણાર્થીઓ માટે)

1. સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ વિશે પ્રાથમિક સમજ ધરાવે છે.
2. સાદી અને સરળ મુક્ત પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.
3. રમતગમતમાં લયબદ્ધ પ્રવૃત્તિઓની અગત્ય સમજે છે.
4. પશુઓ, પંખીઓની ચાલ, બોલી અને વિવિધ ક્રિયાઓનું અવલોકન કરે છે.
5. સમાજ સેવકોની વ્યાવસાયિક કાર્યશૈલી વિષે જાણે છે.
6. જોડકણાં, ગીત અને કવિતાઓમાં વિષયવસ્તુને અનુરૂપ અભિનય કરે છે.
7. સાતતાળીની રમતો જેવી સાદી અને નાની રમતો વિષે જાણે છે.
8. સાદી અને સરળ રમતો પ્રત્યે અભિમુખતા કેળવી રમવા પ્રેરાય છે.
9. જિમ્નેસ્ટિક્સની સંકલ્પના જાણે છે.
10. અંગ અને કસરતોને વૈશ્વિક સંદર્ભમાં વિચારે છે.
11. અંગ અને કસરતોને લગતી પાયાની પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.
12. જુસ્સાદાર પ્રવૃત્તિઓની સંકલ્પના જાણે છે.
13. સ્પર્ધાત્મક લડત પ્રવૃત્તિઓથી પરિચિત થાય છે.
14. આરોગ્યપ્રદ સુટેવોનું મહત્વ જાણે છે.
15. જીવનમાં આસનોનું મહત્વ સમજે છે અને કરે છે.

#### પ્રાયોગિક

ક્રમ	પ્રવૃત્તિ/ઘટક	ગુણ
1	સમૂહ કવાયત	15
2	યોગ અને ધ્યાન	10
3	સાદી રમતો (વર્ગખંડની અને મેદાની)	10
4	ધ્વજ વંદન	05
5	લેઝિમ	05
6	ડમ્બેલ્સ	05
	કુલ ગુણ	50

નોંધ : 1) પ્રથમ વર્ષમાં ધોરણ-5 નું વિષયવસ્તુ લેવાનું રહેશે.

2) શારીરિક ખોડખાંપણવાળા અને પ્રજ્ઞાયક્ષુ પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કિસ્સામાં મૌખિક પરીક્ષા દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.

#### દ્વિતીય વર્ષ

### 7.2.1 સંગીત શિક્ષણ: સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક કુલ : 50 ગુણ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ.....

1. રાષ્ટ્રગીત 'જન ગણ મન.....' તથા 'વન્દે માતરમ.....'ના ઇતિહાસ વિશે જાણે છે.
2. કેટલાંક પારંપારિક વાદ્યો-શહનાઈ, સિતાર, શરોદ, વીણા, સંતુર, પખવાજ જેવાની સામાન્ય વિગતો જાણે છે.
3. ઓછામાં ઓછાં 10 પારંપરિક લોકગીતો તથા દુહા-છંદ વ્યક્તિગત તેમજ સમૂહમાં તાલબધ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે.
4. ઓછામાં ઓછાં 10 પારંપરિક તેમજ આધુનિક ભજનો વ્યક્તિગત તેમજ સમૂહમાં લયબધ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે.
5. ઓછામાં ઓછાં 5 ઉત્સવ ગીતો વ્યક્તિગત તેમજ સમૂહમાં લયબધ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે.
6. ઓછામાં ઓછા 10 રાષ્ટ્ર ભક્તિના ગીતો વ્યક્તિગત તેમજ સમૂહમાં લયબદ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે.

7. ઓછામાં ઓછી 10 પ્રાર્થનાઓ તથા 10 ધૂન વ્યક્તિગત તેમજ સમૂહમાં લયબદ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે
8. ‘જન ગણ મન....’ તથા ‘વન્દે માતરમ.....’ તેમના નિયત સમયમાં મૂળ લય અને ઢાળમાં ગાઈ શકે છે.
9. ધોરણ 5 થી 7ના પાઠ્યપુસ્તકોમાં આપવામાં આવેલ કવિતાઓ લયબદ્ધ રીતે ગાઈ શકે છે./ પઠન કરી શકે છે.
10. ગીત/ બાલગીતના ગાન સાથે હાર્મોનિયમ/ તબલાં/ ઢોલક/ ઢોલ વડે તાલબદ્ધ સંગત કરી શકે છે.
11. ધોરણ 5,6,7 ના બાળકોને ઉપયોગી એવાં ગીતોનો સંગ્રહ કરે છે.

### 7.2.2 ચિત્રકામ: સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક કુલ: 50 ગુણ

ક્ષમતા ક્રમાંક	ક્ષમતાનું નામ
1.	ભાતચિત્રના પ્રકાર
2.	ગુજરાતના શિલ્પ-સ્થાપત્યો
3.	અજંતા-ઈલોરા
4.	ભારતીય ચિત્રકારો
5.	લઘુપ્રકલ્પ
6.	ભાતચિત્ર
7.	કુદરતી ચિત્ર
8.	પદાર્થ ચિત્ર
9.	સ્મૃતિ ચિત્ર
10.	પ્રચાર ચિત્ર
11.	અલંકૃત ભાતચિત્ર
12.	કોલાજ
13.	છાપકામ
14.	લીનોકટ
15.	માટીકામ
16.	સર્જનાત્મક નમૂનાઓ
17.	શિલ્પકામ

### 7.2.3 શારીરિક શિક્ષણ: સંપૂર્ણપણે પ્રાયોગિક કુલ: 50 ગુણ

પ્રશિક્ષણાર્થીઓ.....( અંધ અને અપંગ પ્રશિક્ષણાર્થીઓ માટે)

1. યોગ અને યોગાસનનું અર્થઘટન કરી, તેની તન અને મન પર થતી અસરો વિશે જાણે છે.
2. “તન તંદુરસ્ત તેનું મન તંદુરસ્ત” ઉક્તિ સાર્થક કરે છે, તથા સર્વાંગ સુંદર વ્યાયામનું મહત્વ જાણે છે.
3. લયબદ્ધ કસરતો કરી ક્વાયતની અનિવાર્યતા સમજે છે.
4. ક્વાયતમાં જગ્યા પરની ક્રિયાઓ દ્વારા સમતોલન જાળવે છે, અને તેજ ચલની ક્રિયાઓનું મહત્વ સ્વીકારે છે.
5. શારીરિક શિક્ષણમાં ખેલકૂદને અનિવાર્ય અંગ તરીકે જાણે છે.
6. ખેલકૂદની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું મહત્વ સમજે છે.
7. રમતોનો અર્થ જાણી જીવનમાં તેની આવશ્યકતા સમજે છે.
8. વિવિધ પ્રકારની રમતોનાં શિક્ષણ પ્રશિક્ષણ વિશે જાણે છે.
9. અંગ કસરતો (જિમ્નેસ્ટિક)ને વૈશ્વિક સંદર્ભમાં મુલવે છે.
10. અંગ કસરતો (જિમ્નેસ્ટિક)ના વિવિધ કૌશલ્યો વિશે વિશેષ માહિતી મેળવે છે.
11. લયબદ્ધ પ્રવૃત્તિઓનું અર્થઘટન કરે છે.
12. લયબદ્ધ પ્રવૃત્તિઓનું શૈક્ષણિક મૂલ્ય સમજે છે.



## પ્રાયોગિક

ક્રમ	પ્રવૃત્તિ/ઘટક	ગુણ
1	સમૂહ કવાયત	15
2	યોગ અને ધ્યાન	10
3	સાદી રમતો (વર્ગખંડની અને મેદાની)	10
4	ધ્વજ વંદન	05
5	લેક્ચર	05
6	ડમ્બેલ્સ	05
	કુલ ગુણ	50

નોંધ : 1) બીજા વર્ષમાં ધોરણ- 6 અને 7 નું વિષયવસ્તુ લેવાનું રહેશે.

2) અંધ અને અપંગ પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કિસ્સામાં મૌખિક પરીક્ષા દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.

વિભાગ : 8

## અભ્યાસક્રમના અમલીકરણનું આયોજન અને મૂલ્યાંકન

### 8.1 કામના દિવસો અને તેમની ફાળવણી (બન્ને વર્ષમાં માટે)

વર્ષમાં જાહેર રજાના દિવસો અને રવિવારો બાદ કરતાં જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનો તથા અધ્યાપન મંદિરો આશરે 240(બસો ચાલીસ) દિવસો કામ કરશે. અલબત્ત જાહેર રજાના દિવસો અને રવિવારોએ પણ સમૂહજીવનની કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રહેશે.

ઉપરોક્ત 240 દિવસો પૈકી 48 (અડતાલીસ) દિવસો નીચેની પ્રવૃત્તિઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાના રહેશે.

	દિવસોની સંખ્યા
(1) આંતરિક પરીક્ષાઓ	15
(2) ઈન્ટર્નશીપ	10
(3) પ્રવાસ અને પર્યટનો	03
(4) પ્રાયોગિક પાઠો (કુલ 20) અને તેમના માર્ગદર્શન માટે	20

દ્વિતીય વર્ષમાં કુલ 20 દિવસ ઈન્ટર્નશીપને કારણે આ દિવસોની સંખ્યા અંદાજે 182 દિવસોની રહેશે.

જિલ્લા શિક્ષણ તાલીમ ભવનો અને પ્રાથમિક અધ્યાપન મંદિરોમાં શિક્ષણ કાર્ય દર સપ્તાહે અંદાજે 6(છ) દિવસો ચાલશે. આ દિવસો દરમિયાન 35 મિનિટના તાસ પ્રમાણે સપ્તાહમાં કુલ 50 તાસનું શિક્ષણ કાર્ય રાખી શકાશે. આ ઉપરાંત દરરોજ પ્રાર્થના માટે 20 મિનિટ અને વિરામ (રિસેસ) માટે વધુમાં વધુ એક કલાકનો સમય રહેશે. પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓમાં છાત્રાવાસ મરજ્યાત કરવામાં આવેલ છે. ઉપરાંત દરરોજ એક કલાક સમૂહજીવનની દૈનિક પ્રવૃત્તિઓ માટે ફાળવવાનો રહેશે.

ઉપર સૂચવેલી ફાળવણી પ્રમાણે દર સપ્તાહના કામના કલાકો નીચે પ્રમાણે રહેશે.

(અ)		કલાકો
	(1) વર્ગ શિક્ષણ કાર્યની પ્રવૃત્તિઓ (કુલ છ દિવસો માટે)	30
	(2) પ્રાર્થના સંમેલન દરરોજ 20મિનિટ (કુલ છ દિવસો માટે)	02
(બ)		
	(1) સમૂહજીવની દૈનિક પ્રવૃત્તિઓ દરરોજ એક કલાક 7 દિવસો માટે	07

## 8.2 તાસની ફાળવણી તાસની સાપ્તાહિક ફાળવણી

પ્રથમ વર્ષ		દ્વિતીય વર્ષ	
પેપરનું નામ	સપ્તાહના તાસો	પેપરનું નામ	સપ્તાહના તાસો
1 : અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન	5	1 : શાળા સંચાલન અને પ્રવર્તમાન પ્રવાહો	4
2 : શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન	5	2 : શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન	4
3 : ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ	5	3 : ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ	4
4 : ગણિત શિક્ષણ	5	4 : ગણિત શિક્ષણ	5
5 : પર્યાવરણ શિક્ષણ	4	5 : સામાજિક વિજ્ઞાન	4
6 : હિન્દી ભાષા શિક્ષણ	3	6 : હિન્દી ભાષા શિક્ષણ	3
7 : અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ	4	7 : અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ	4
8 : વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર (ટીએલએમ અને કમ્પ્યુટર)	4+5	8 : વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર (ટીએલએમ અને કમ્પ્યુટર)	4+5
સંગીત	2	9 : વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી	4
ચિત્ર	2	10 : સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ	1
શા.શિ	2	સંગીત	1
પ્રાયોગિક શૈ. પાઠોનું માર્ગદર્શન	2	ચિત્ર	1
સંસ્કાર પ્રવૃત્તિઓ	2	શા.શિ.	2
		પ્રાયોગિક શૈ. પાઠોનું માર્ગદર્શન	2
		સંસ્કાર પ્રવૃત્તિઓ	2
કુલ તાસ	50	કુલ તાસ	50

### 8.3 : પરીક્ષા યોજના

- (1) બુનિયાદી અધ્યાપન પ્રવીણ પ્રમાણપત્રની પહેલા અને બીજા વર્ષની વાર્ષિક પરીક્ષા રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ દ્વારા લેવામાં આવશે.
- (2) બીજા વર્ષની પરીક્ષા પાસ કરનાર ઉમેદવારને 'બુનિયાદી અધ્યાપન પ્રવીણ પ્રમાણપત્ર' એનાયત કરવામાં આવશે.

#### વિભાગ 8.3.1

પ્રથમ વર્ષ માટે આંતરિક અને બાહ્ય મૂલ્યાંકનમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થશે. આંતરિક મૂલ્યાંકન વૈજ્ઞાનિક રીતે થઈ શકે તે માટે વ્યવસ્થિત યોજના કરવાની રહેશે. જ્યારે બાહ્ય મૂલ્યાંકન માટે એક સ્થાનિક અને એક બહારના પરીક્ષક દ્વારા તટસ્થ મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે. આ યોજનામાં દરેક સંસ્થાના પ્રાચાર્યશ્રી / આચાર્યશ્રી, પ્રાધ્યાપક/ અધ્યાપકગણ તથા ગૃહમાતા/ ગૃહપતિ સહભાગી બનશે.

**ખાસ નોંધ:** સંસ્થાએ વર્ષ દરમિયાન કરવાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓના આધારે નીચે જણાવેલ આંતરિક મૂલ્યાંકન કરી સંસ્થામાં નિભાવવાનું રહેશે. આંતરિક મૂલ્યાંકન તા: 7/7/2008ના શિક્ષણ વિભાગના ઠરાવ અન્વયે રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ, ગાંધીનગરને મોકલવાનું રહેતું નથી.

### પી.ટી.સી. -પ્રથમવર્ષ આંતરિક મૂલ્યાંકન

કુલ ગુણ - 500

ક્રમ	વિષય	મૂલ્યાંકનના મુદ્દા	ગુણ
1.	સમૂહજીવન	1. શ્રમ અને સફાઈ	20
		2. પ્રાર્થના સંમેલન	10
		3. બુલેટિન બોર્ડ	10
		4. સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિ	10
		5. પ્રવાસ પર્યટન	10
		6. સમાજસેવા	10
		7. હાજરી નિયમિતતા	10
		8. રોજનીશી	10
		9. વર્તણૂક	10
			કુલ ગુણ
2.	શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ	1. ભાષાકીય પ્રવૃત્તિઓ	15
		2. મનોવિજ્ઞાન પ્રયોગો અને પ્રયોગપોથી	15
		3. સ્વાધ્યાયપત્ર	10
		4. નકશાપૂરણી	10
		5. પુસ્તક પરિચય	20
		6. સત્રાંત અને પ્રિલિમ પરીક્ષામાં મેળવેલ કુલ ગુણમાંથી.	20
		7. બાગકામ/ઔષધબાગ	10
			કુલ ગુણ

<ul style="list-style-type: none"> <li>પુસ્તક પરિચયમાં પ્રશિક્ષણાર્થીએ શિક્ષણ વિષયક કોઈપણ ચાર પુસ્તકો વાંચી દરેકનો પરિચય આશરે પાંચેક પાનામાં રજૂ કરવાનો રહેશે. જેનું રેકર્ડ સંસ્થાએ નિભાવવાનું રહેશે.</li> <li>સત્રાંત અને પ્રિલિમ પરીક્ષામાં પ્રશિક્ષણાર્થીએ મેળવેલ કુલ ગુણના આધારે <b>20</b> ગુણની ફાળવણી કરવાની રહેશે. જેની ફોર્મ્યુલા આ પ્રમાણે છે.  <b>સત્રાંત + પ્રિલિમ પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ × 20</b>  ----- = <b>20</b>ગુણમાંથી મળવાપાત્ર ગુણ  <b>સત્રાંત + પ્રિલિમ પરીક્ષાના કુલ ગુણ</b>  ઉપરોક્ત બંને પરીક્ષાઓનું રેકર્ડ સંસ્થાએ નિભાવવાનું રહેશે.</li> </ul>			
<b>3.</b>	શિક્ષણકાર્ય	<b>1.</b> પ્રાયોગિક પાઠો	<b>60</b>
		<b>2.</b> બ્લ્યુપ્રિન્ટ તથા પ્રશ્નપત્ર રચના	<b>15</b>
		<b>3.</b> ઈન્ટર્નશીપ	<b>15</b>
		<b>4.</b> પાઠ અવલોકન	<b>10</b>
		<b>કુલ ગુણ</b>	<b>100</b>
<b>4.</b>	ટી.એલ.એમ. પ્રાયોગિક	ટી.એલ.એમ. પ્રાયોગિક(વર્ષ દરમ્યાન બનાવેલ ચાર ટી.એલ.એમ.ના આધારે)	<b>50</b>
		<b>કુલ ગુણ</b>	<b>50</b>
<b>5.</b>	સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ	<b>1.</b> સમૂહ ક્વાયત	<b>15</b>
		<b>2.</b> યોગ અને ધ્યાન	<b>10</b>
		<b>3.</b> સાદી રમતો (વર્ગખંડની અને મેદાની)	<b>10</b>
		<b>4.</b> ધ્વજ વંદન	<b>05</b>
		<b>5.</b> લેઝિમ	<b>05</b>
		<b>6.</b> ડેલ્સ	<b>05</b>
		<b>કુલ ગુણ</b>	<b>50</b>
<b>નોંધ :</b> <b>1)</b> પ્રથમ વર્ષમાં ધોરણ-5નું વિષયવસ્તુ લેવાનું રહેશે. <b>2)</b> અંધ અને અપંગ પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કિસ્સામાં મૌખિક પરીક્ષા દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.			
<b>6.</b>	કલાશિક્ષણ (ચિત્રકામ)	અભ્યાસક્રમ આધારિત કોઈપણ બે ચિત્રો ( <b>25 + 25</b> ) કુલ ગુણ	<b>50</b>
<b>નોંધ :</b> <b>(1)</b> પ્રશિક્ષણાર્થીએ વર્ષ દરમ્યાન અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ પ્રાયોગિક ચિત્રકામની ફાઈલ પરીક્ષા સમયે પરીક્ષક સમક્ષ રજૂ કરવાની રહેશે. <b>(2)</b> એક ચિત્ર માટે મહત્તમ સમય મર્યાદા બે કલાકની રહેશે. <b>(3)</b> પ્રજ્ઞાયક્ષુ પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કિસ્સામાં મૌખિક પરીક્ષા દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.			
<b>7.</b>	કલાશિક્ષણ (સંગીત)	<b>મૂલ્યાંકન માટેના મુદ્દા</b>	<b>ગુણ</b>
		<b>1.</b> બાલગીત તથા જોડકણાં ગાન	<b>10</b>
		<b>2.</b> તાલની રમત	<b>10</b>
		<b>3.</b> અભિનયગીત	<b>10</b>
		<b>4.</b> કાવ્ય ગાન- પઠન	<b>10</b>
		<b>5.</b> ગીત સાથે વાદ્ય સંગીત	<b>10</b>
		<b>કુલ ગુણ</b>	<b>50</b>

નોંધ : પ્રશિક્ષણાર્થીએ વર્ષ દરમ્યાન તૈયાર કરેલ સંગીતપોથી પરીક્ષા સમયે પરીક્ષક સમક્ષ રજૂ કરવાની રહેશે.	
<b>પી.ટી.સી. -પ્રથમ વર્ષ</b> <b>પ્રાયોગિક(બાહ્ય) મૂલ્યાંકન</b>	
<b>કુલ ગુણ: 100</b>	
<b>1) વાર્ષિક પ્રાયોગિક પાઠ</b>	<b>50</b>
<b>2) કમ્પ્યુટર</b>	<b>50</b>
	<b>કુલ ગુણ 100</b>

**8.3.2** દ્વિતીય વર્ષ માટે આંતરિક અને બાહ્ય મૂલ્યાંકનમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થશે. આંતરિક મૂલ્યાંકન વૈજ્ઞાનિક રીતે થઈ શકે તે માટે વ્યવસ્થિત યોજના કરવાની રહેશે. જ્યારે બાહ્ય મૂલ્યાંકન માટે એક સ્થાનિક અને એક બહારના પરીક્ષક દ્વારા તટસ્થ મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે. આ યોજનામાં દરેક સંસ્થાના પ્રાચાર્યશ્રી / આચાર્યશ્રી, પ્રાધ્યાપક/ અધ્યાપક ગણ તથા ગૃહ માતા/ ગૃહપતિ સહભાગી બનશે.

**પી.ટી.સી. -દ્વિતીયવર્ષ**  
**આંતરિક મૂલ્યાંકન**

**કુલ ગુણ - 500**

ક્રમ	વિષય	મૂલ્યાંકનના મુદ્દા	ગુણ
<b>1</b>	સમૂહજીવન	1. શ્રમ અને સફાઈ	20
		2. પ્રાર્થના સંમેલન	10
		3. બુલેટિન બોર્ડ	10
		4. સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિ	10
		5. પ્રવાસ પર્યટન	10
		6. સમાજસેવા	10
		7. હાજરી નિયમિતતા	10
		8. રોજનીશી	10
		9. વર્તણૂક	10
		<b>કુલ ગુણ</b>	
<b>2</b>	શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ	1. ભાષાકીય પ્રવૃત્તિઓ	15
		2. વિજ્ઞાન પ્રયોગો અને પ્રયોગપોથી	15
		3. સ્વાધ્યાયપત્ર	10
		4. નકશાપૂરણી	10
		<b>કુલ ગુણ</b>	
<b>3</b>	શિક્ષણકાર્ય	1. પ્રાયોગિક પાઠો	60
		2. બ્લ્યુપ્રિન્ટ તથા પ્રશ્નપત્ર રચના	15
		3. શૈક્ષણિક સંશોધન	15
		4. પાઠ અવલોકન	10
		<b>કુલ ગુણ</b>	
<b>4</b>	ટી.એલ.એમ. પ્રાયોગિક	ટી.એલ.એમ. પ્રાયોગિક (વર્ષ દરમ્યાન બનાવેલ ચાર ટી.એલ.એમ.ના આધારે)	50
		<b>કુલ ગુણ</b>	
<b>5</b>	સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ	1. સમૂહ કવાયત	15
		2. યોગ અને ધ્યાન	10
		3. સાદી રમતો (વર્ગખંડની અને મેદાની)	10
		4. ધ્વજ વંદન	05
		5. લેઝિમ	05
		6. ડંબેલ્સ	05
		<b>કુલ ગુણ</b>	
<b>નોંધ : 1) દ્વિતીયવર્ષમાં ધોરણ6 અને 7નું વિષયવસ્તુ લેવાનું રહેશે.</b>			
<b>2) અંધ અને અપંગ પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કિસ્સામાં મૌખિક પરીક્ષા દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.</b>			
<b>6</b>	કલાશિક્ષણ	અભ્યાસક્રમ આધારિત કોઈપણ બે ચિત્રો (25 +25)	<b>50</b>

	(ચિત્રકામ)	કુલ ગુણ	
<p><b>નોંધ :</b>(1) પ્રશિક્ષણાર્થીએ વર્ષ દરમ્યાન અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ પ્રાાયોગિક ચિત્રકામની ફાઇલ પરીક્ષા સમયે પરીક્ષક સમક્ષ રજૂ કરવાની રહેશે.</p> <p>(2) એક ચિત્ર માટે મહત્તમ સમય મર્યાદા બે કલાકની રહેશે.</p> <p>(3) પ્રજ્ઞાયક્ષુ પ્રશિક્ષણાર્થીઓના કિસ્સામાં મૌખિક પરીક્ષા દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.</p>			
<b>6</b>	કલાશિક્ષણ (સંગીત)	<b>મૂલ્યાંકન માટેના મુદ્દા</b>	ગુણ
		1.લોકગીત-ઉત્સવગીતની રજૂઆત	<b>10</b>
		2. પ્રાર્થના,ભજન તથા ધૂનની રજૂઆત	<b>10</b>
		3. કાવ્ય ગાન- પઠન	<b>10</b>
		4. ગીત સાથે વાદ્ય સંગીત	<b>10</b>
		5. રાષ્ટ્ર ભકિતગીતની રજૂઆત	<b>05</b>
		6.રાષ્ટ્રગીતની નિયત સમયમાં રજૂઆત	<b>05</b>
		<b>કુલ ગુણ</b>	<b>50</b>
<p><b>નોંધ :</b> પ્રશિક્ષણાર્થીએ વર્ષ દરમ્યાન તૈયાર કરેલ સંગીતપોથી પરીક્ષા સમયે પરીક્ષક સમક્ષ રજૂ કરવાની રહેશે.</p>			
<b>7</b>	ઈન્ટર્નશીપ	ઈન્ટર્નશીપ મોડ્યુલમાં દર્શાવ્યા મુજબ	કુલ ગુણ <b>50</b>
<p><b>પી.ટી.સી. -દ્વિતીય વર્ષ</b> <b>પ્રાયોગિક(બાહ્ય) મૂલ્યાંકન</b>      <b>કુલ ગુણ: 100</b></p>			
1) વાર્ષિક પ્રાયોગિક પાઠ			<b>50</b>
2) કમ્પ્યુટર			<b>50</b>
કુલ ગુણ			<b>100</b>

## (બ) લેખિત પરીક્ષા

પ્રથમ વર્ષ

પેપર નંબર	પેપરનું નામ		ગુણભાર
પેપર-1	અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન		100
પેપર-2	શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન		100
પેપર-3	ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ		100
	- ગુજરાતી શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	- ગુજરાતી વિષયવસ્તુ	40	
	- વિશેષ વાંચન	20	
પેપર-4	ગણિત શિક્ષણ		100
	ગણિત શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	ગણિત વિષયવસ્તુ	60	
પેપર-5	પર્યાવરણ શિક્ષણ		100
	પર્યાવરણ શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	પર્યાવરણ વિષયવસ્તુ	60	
પેપર-6	હિન્દી ભાષા શિક્ષણ		50
	- હિન્દી શિક્ષણ પદ્ધતિ	20	
	- હિન્દી વિષયવસ્તુ	30	
પેપર-7	અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ		50
	- અંગ્રેજી શિક્ષણ પદ્ધતિ	20	
	- અંગ્રેજી વિષયવસ્તુ	30	
પેપર-8	વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર		100
	વિભાગ-1 ટી.એલ.એમ.	50	
	વિભાગ-2 કમ્પ્યુટર	50	
<b>કુલ ગુણ:</b>			<b>700</b>

નોંધ: પાસ થવા માટે દરેક વિષયમાં 50 ટકા ગુણ મેળવવા અનિવાર્ય છે.



## લેખિત પરીક્ષા

બીજું વર્ષ

પેપર નંબર	પેપરનું નામ		ગુણભાર
પેપર-1	શાળા સંચાલન અને પ્રવર્તમાન પ્રવાહો		100
	વિભાગ-1 શાળા સંચાલન અને વ્યવસ્થાપન	50	
	વિભાગ-2 પ્રાથમિક શિક્ષણના પ્રશ્નો અને પ્રવાહો	50	
પેપર-2	શિક્ષણ વ્યવહાર અને મૂલ્યાંકન		100
પેપર-3	ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ		100
	- ગુજરાતી શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	- ગુજરાતી વિષયવસ્તુ	40	
	- વિશેષ વાંચન	20	
પેપર-4	ગણિત શિક્ષણ		100
	ગણિત શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	ગણિત વિષયવસ્તુ	60	
પેપર-5	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ		100
	- સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	- સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયવસ્તુ	60	
પેપર-6	હિન્દી ભાષા શિક્ષણ		50
	- હિન્દી શિક્ષણ પદ્ધતિ	20	
	- હિન્દી વિષયવસ્તુ	30	
પેપર-7	અંગ્રેજી ભાષા શિક્ષણ		100
	- અંગ્રેજી શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	- અંગ્રેજી વિષયવસ્તુ	60	
પેપર-8	વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર		100
	વિભાગ-1 ટી.એલ.એમ.	50	
	વિભાગ-2 કમ્પ્યુટર	50	
પેપર-9	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી શિક્ષણ		100
	- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી શિક્ષણ પદ્ધતિ	40	
	- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુ	60	
પેપર-10	સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ		50
	- સંસ્કૃત શિક્ષણ પદ્ધતિ	20	
	- સંસ્કૃત વિષયવસ્તુ	30	
<b>કુલ ગુણ:</b>			<b>900</b>

નોંધ: પાસ થવા માટે દરેક વિષયમાં 50 ટકા ગુણ મેળવવા અનિવાર્ય છે.

## સમગ્ર મૂલ્યાંકન યોજના:

ક્રમ	વર્ષ	આંતરિક વિભાગ	બાહ્ય પરીક્ષા		કુલ ગુણ
		આંતરિક મૂલ્યાંકન	પ્રાયોગિક પરીક્ષા	લેખિત પરીક્ષા	
1	પ્રથમ	500	100	700	1300
2	દ્વિતીય	500	100	900	1500

પાસ નોંધ:

પ્રથમ અને દ્વિતીય વર્ષમાં આંતરિક મૂલ્યાંકન અંગે રાજ્ય સરકારના શિક્ષણ વિભાગના તા: 7/7/2008ના ઠરાવમાં આપવામાં આવેલ જોગવાઈઓને અનુસરવાનું રહેશે.

### 8.3.3 પરીક્ષામાં બેસવા માટેની પાત્રતા:

1. ઉમેદવારે સરકારમાન્ય કે સરકારી અધ્યાપન મંદિરમાં દર વર્ષે 200 થી ઓછા નહીં તેટલા દિવસો હાજર રહીને નિયત અભ્યાસક્રમ પૂરો કરેલો હોવો જોઈએ.
2. ઉમેદવારે શિક્ષણ, કાર્યશિક્ષણ, સમૂહજીવન, સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ (યોગ સહિત) અને કલાશિક્ષણના અભ્યાસક્રમમાં નિયત કરેલ વાર્ષિક કામ /જથ્થો સંતોષકારક રીતે પૂરો કરેલો હોવો જોઈએ.
3. ઉમેદવારે બન્ને વર્ષમાં સ્વતંત્ર રીતે પહેલા અને બીજા વર્ષનું નિયત કરેલ વાર્ષિક કામ /જથ્થો તથા હાજરીના નયત કરેલા દિવસો પુરા કરવાના રહેશે.
4. નાપાસ થનાર ઉમેદવારને વધુમાં વધુ ત્રણ તક આપવામાં આવશે.
5. ઉમેદવારની અધ્યાપન મંદિરમાં દર વર્ષે હાજર રહેવાના નિયત થયેલા દિવસોમાં 15 દિવસ સુધીની ખૂટતી હાજરી દર વર્ષે અધ્યાપન મંદિરના આચાર્યશ્રી ગેરહાજરીના કારણોની તપાસ કરીને માફ કરી શકશે અને 15 દિવસોથી વધારે પરંતુ 30 દિવસો સુધીની ખૂટતી હાજરી અધ્યાપન મંદિરના આચાર્યશ્રીની ભલામણને ધ્યાનમાં લઈ, ચેરમેનશ્રી, રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ માફ કરી શકશે. ગંભીર માંદગી તથા અનિવાર્ય કારણો સિવાય કોઈ પણ કારણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે નહીં.
6. બન્ને વર્ષમાં વધારે પડતી ખૂટતી હાજરીને કારણે કોઈ પણ ઉમેદવાર જે તે વર્ષની લેખિત પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત ન થઈ શકે અથવા જે તે વર્ષમાં કોઈ ઉમેદવારની ખૂટતી હાજરી માફ ન થઈ શકે અને/ અથવા નિયત વાર્ષિક કામ/જથ્થો પૂરો ન કરી શકે તો તેને પરિણામે તે વર્ષની પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત થઈ શકે નહીં તો તેવા સંજોગોમાં ઉમેદવાર દર્શાવેલ નિયત વાર્ષિક કામ/જથ્થો અને/અથવા ખૂટતી હાજરીના દિવસો તરતના પછીના વર્ષમાં પૂરા કરી તે જ વર્ષમાં પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત થઈ શકશે.

### 8.3.4 પરીક્ષામાં પાસ થવાનાં ધોરણો

1. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે લેખિત પરીક્ષા અને પ્રાયોગિક પરીક્ષામાં દર્શાવેલ પ્રશ્નપત્રમાં પાસ થવાનું ધોરણ 50 ટકાનું રહેશે.
2. પરીક્ષામાં નાપાસ ઉમેદવાર લેખિત પરીક્ષાના જે પ્રશ્નપત્રમાં ઉત્તીર્ણ હોય તે પ્રશ્નપત્રમાં તેને મુક્તિનો લાભ મળી શકશે.
3. પ્રથમ અને દ્વિતીય વર્ષની વાર્ષિક પરીક્ષામાં પ્રાયોગિક અને લેખિત પરીક્ષામાં જે વિભાગમાં ઓછા ટકા/ગુણ હશે તે ટકાવારી પરથી પાસ થવાનો વર્ગ નક્કી થશે.

4. 70 ટકા કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર વિશેષ યોગ્યતા મેળવશે. 60 ટકા કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર પ્રથમ વર્ગ મેળવશે. અને 50 ટકા કે તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર બીજો વર્ગ મેળવશે. પાસ થવાનું ધોરણ 50 ટકા છે.

### 8.3.5 કૃપાગુણનો લાભ

- (1) પહેલા અને બીજા વર્ષની લેખિત પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવા માટે ખૂટતા ગુણ ઉમેદવારે લેખિત પરીક્ષામાં મેળવેલ 50 ટકા ગુણથી વધારાના દરેક ટકા દીઠ એક ગુણ લેખે વધુમાં વધુ 15 ગુણની મર્યાદામાં વધુમાં વધુ બે વિષયોમાં ખૂટતા ગુણની મર્યાદામાં ઉમેરીને કૃપાગુણનો લાભ આપવામાં આવશે. કૃપાગુણથી પાસ થનાર ઉમેદવારને પાસ વર્ગ (બીજો વર્ગ) ગણાશે.
- (2) આ ઉમેરાયેલા કૃપા ગુણનો ઉલ્લેખ ગુણપત્રકમાં અલગ કરવામાં આવશે નહીં. પરંતુ જે વિષયમાં કૃપાગુણ ઉમેરવામાં આવ્યા હોય તે વિષયના ગુણ આગળ ફૂદડી (નિશાન) કરવામાં આવશે.
- (3) મુક્તિ રાખી પરીક્ષા આપનાર ઉમેદવારને કૃપાગુણનો લાભ મળી શકશે નહીં. બધા જ વિષયો સાથે પુનઃ પરીક્ષા આપનાર ઉમેદવારને જ કૃપાગુણનો લાભ મળશે.

### 8.3.6 ડુપ્લિકેટ માર્કશીટ તથા સર્ટિફિકેટ

ડુપ્લિકેટ માર્કશીટ તથા ડુપ્લિકેટ સર્ટિફિકેટ કાઢી આપવાની અરજી જે તે અધ્યાપન મંદિરના આચાર્ય મારફત રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડને કરવાની રહેશે.

### 8.3.7 ઉત્તરવહીના ગુણની ફેરચકાસણી

બન્ને વર્ષના ઉમેદવાર જે વિષયની ઉત્તરવહીના ગુણની ફેરચકાસણી કરવા ઈચ્છતા હોય તેમણે પરિણામ બહાર પાડ્યાની તારીખથી 10 દિવસ સુધીમાં જે તે અધ્યાપન મંદિરના આચાર્યશ્રી મારફતે રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડને તે અંગેની અરજી નિયત ફી સાથે કરવાની રહેશે.

### 8.3.8 ફી નું ધોરણ

પરીક્ષા ફી, ગુણપત્રક ફી, ડુપ્લિકેટ ગુણપત્રક ફી, ઉત્તરવહીના ગુણની ફેરચકાસણી ફી વગેરે સરકાર વખતોવખત નક્કી કરે તે પ્રમાણે રહેશે.

### 8.3.9 આંતરિક મૂલ્યાંકન અંગે

રાજ્ય સરકારના શિક્ષણ વિભાગના ઠરાવ ક્રમાંક જશભ/1208/258/ન- તા: 7/7/2008 થી કરવામાં આવેલ ઠરાવમાં આપેલ જોગવાઈઓનું પાલન કરવાનું રહેશે.

